

BERBANG

KOVARA FEDERASYONA KOMELÊN KURDISTANÊ LI SWÊD

liberxwedana girtigeha diyarbekrê

Serokê belediya Diyarbekir MEHDÎ ZANA û hevalên xwe di mahkema leşkeri de..

15/83

NAVEROK

Liberxwedana	
Girtigeha Diyarbekrê.....	3
Çend gotin li ser	
bingeh û diroka senet.....	7
Serbutiyek ji şerê	
Berude.....	10
Kurtserguzestey	
Jiyani Goran.....	12
Helbest.....	14
Dumilki di daçek.....	15
Çente.....	17
Namên xwêndevanan.....	18
Serpêhatiya	
berxê çavreş.....	19
Şeva reş.....	21
Xaçerêz.....	22
Mendalê Mamoste.....	23

Berpirsiyar
A. RIZA ALAN

Pergala Rûpelan
A. M. GILLY

Raxistina Nivisaran
SEYRAN û GULBAHAR

Redaksiyon
KEYXUSRO SÛPAN-MAHMÛD
LEWENDÎ-BENGÎN BOTANÎ
ŞORIŞGÊR ESKERÎ-ROZA SEYRAN

BERBANG

Kurdisk tidskrift, utges av Kur-
diska Riksförbundet—Ansvarig
utgivare och Redaktör: A. Rıza
Alan—Layout: A. M. Gilly—Sätt-
ning: Seyran och Gulbahar.

ADRESS

Kurdiska Riksförbundet,
Tunnelgatan. 14, 3 tr.
111 37 Stockholm/SWEDEN
TEL : 08/ 11 23 42

Prenumeration: Medlemmar
50.- kr/år. Övriga 100.-kr/år.

Postgiro: 64 38 80-8.

BIJÎ LIBERXWEDANA GIRTIGEHA DIYARBEKRÊ !

Girtiyen siyasi yên girtigeha leşkeri ya bajarê Diyar-
bekrê roja 2. ilonê ketin greva birçibûnê. Vê carê – ne
wek carên buhuri – liberxwedan bi awayeki yekbûyi,
bihêz û bi zanin hat domandin. Liberxwedan li diji zor-
destiya karbidestên faşist û ji bo hin daxwazên zelal û
berbiçav bû. Deng û olana wê, di demeke kurt de der-
ket derveyê girtigehê û li çar aliyên dinê belav bû. Kar-
bidestên faşist mecbûr man, hin daxwazên girtiyar qebûl
kirin.

Merivên girtiyar, hevalên wan û gelê me bi tevayî dit
ku di bingehê de, yê qels û bîzdok dujmin e; ne têkoşer
û pêşengên rîzgariyê ne ! Ji ber ku wan di nav çar diwa-
ran de dujmin bi bin xîst. Ji ber ku wan di bin çavdêri
û esareta dujmin de tevgera xwe organize kirin û bi
ser ketin.

Bila her bijî serketina wan !

BERBANG

BERBANG

Kovara Kurdi, Xwedi : Fede-
rasyona Komelên Kurdistanê
li Swêd. Buha : 5 Kron, Abo-
na salekê: 50 Kron, 30 DM.

NAVNIŞAN

Berbang, Tunnelgatan 14,3 tr.
111 37 Stockholm/ Sweden.
Tel : 08 / 11 23 42
Postgiro : 64 38 80-8

liberxwedana girtigeha diyarbekrê

û greva piştgiriya wê li
göteborgê

A. Reza Alan

GIRTIYÊN SIYASÎ YÊN GIRTİGEHA LEŞKERÎ YA DİYARBEKRÊ, ROJA DUDUYÊ ILONÊ DEST BI GREVA BIRÇIBÛNÊ KIRIN. LI GOR NÛÇEYÊN KU GİHANE ME, GREVA GIRTIYÊN DİYARBEKRÊ VÊ CARÊ ZAF RIND HATIBÛ ORGANIZE KIRIN, Û HIN DAXWAZÊN GIRTIYAN HATIN GEBÛL KIRIN.

ROJA 15. ILONÊ, KOMELA KURDÊN GÖTEBORGÊ, BI ALİKARIYA HIN KES Û HÊZÊN WELATPARÊZ VE, JI BO PIŞTGIRIYA LIBERXWEDANA GIRTIYÊN DİYARBEKRÊ DEST BI GREVA BIRÇIBÛNÊ KIR. GREV, DI DÛ 8-ROJAN DE GİHA ARMANCÊN XWE Û XELAS BÛ.

Dî roja 2,5,6,7, û 8 ê Ilonê de lî bajarê Dıyarbekrê mahkemên hêzên çep û welatparêz. yên Kurdistanê û Tirkîyê domkırın. Dî van mahkeman de, gelek girtiyayan ilan kırın ku ji roja 2' yê Ilonê ve, bî daxwazên jêrin, dest bî greva birçibûnê kırine. Daxwazên girtiyayan ev bûn:

- 1- Lî diji işkencê,
- 2- Lî diji cezayê tecridê yê bê sinor,
- 3- Jî bo mafê bî dest xıstına derman û alikariya doktor,
- 4- Jî bo mafê ziyarê,
- 5- Jî bo ku weki girtiyên siyasi bên çebûl kırın û lî gor vê statuyê muamele bîbin.

Lî gor nûçeyên ku ji merivên girtiyayan û parêzerên wan gihane me, hnek jî daxwazên girtiyayan bî ci hatine.

Wek ku tê zanin, beri vê grevê jî çend grevên din jî hatibûn kırın. Û dî van grevan de gelek girti

şehid jî bûbûn. Lê, ev grev gış, bê i ku lî tevayiya girtigehê belav bîbin û bigihjin armancên xwe, jî aliyê karbidestên girtigehê ve hatın teng kırın û vemırandın. Lê karbidestên girtigehê vê carê nıkarıbûn lıberxwedana girtiyayan veşêrın û vemırinın. Bı gumana me, hın jı sedemên serketına grevê en ın:

1- Grevê vê carê gelek rınd hatibû organize kırın. Her beşeki girtigehê jı grevê hatibû agehdar kırın. Grev wulo hatibû plan kırın, ku dıkarıbû demeke gelek dırej jı dom bıke, jı ber ku her beş lı gor dora xwe dıket grevê, ne ku hemû bı hevûdu re..

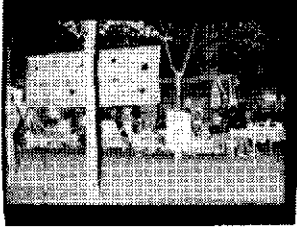
2- Girtiyayan vê carê, nûçeya grevê dı demê de û bı awayek gelek bı tesir deranên derve. Cara yeke min lı Tirkîyê, wan mahkemê mecbûr kırın, ku gıliyên lı ser işkencê derbasi protokolên xwe bıke. Ev protokol, dawiyê ketın destê parêzeran û dı demeke kurt

de gihan rojnamevanên welatên Awrûpa.

3- Meriv û nasên girtiyayan vê carê bı awayeke gelek aktiv alikari û piştigiriya girtiyayan kırın. Dı sê rojên cejna Qurbanê de, nêziki hezar kesi lı dora girtigehê civıyan û bı xwe jı ketın greva birçibûnê. Dawi jı hemû bı hevûdu re heta mala qumandanê idara orfı ya heremê meşıyan.

4- Lıberxwedana girtiyayan nêziki hılbıjartınên gışti hatibû destpêkırın. Cûnta faşist, lı nav welat û derveyê welat propaganda "derbasbûna demokrasiyê" geş kırıbû. Eger lıberxwedana girtiyayan bı darê zorê, bı şehid kırına girtiyayan - vemırandana, dıbû ku hukmê propagandaya "demokrasiyê" kêmtır bıbûna. Cûntayê dızanıbû ku, dı dawıya meha Ilonê de, rewşa Tirkîyê û grevên girtiyayan Ankarayê û İstanbolê, wê dı civına Konseya Awrûpayê de bên peyvandın.

Dî 15' ê Ilonê de, bî inisiyati-va Komela Kurdên Goteborgê, 24 pêşverû û welatparêz, lî meydana nivê bajêr "Brunnsparken", koneki gelek fireh vegirtin. Bî vi awayî 24 welatparêzan, jî bo pişt gîriya greva girtiyên Diyarbekrê, dest bî greva birçibûnê kîrîn. Ev grev, dî dû 8 rojan de gihîşt armancên xwe û bî konferanseke gelek serketî ve xelas bû.

Komela Kurdên Goteborgê, jî bo idarekirin û meşandina grevê, komiteyek piştgiriye pêk anibû. Vê Komitê, berî destpêkirina grevê beyanekî (jî bo Radyo, TV û rojnaman) û belavokek belav kir. Lî gor van beyanan, daxwazên grevê weha. hatbûn formule kirin:

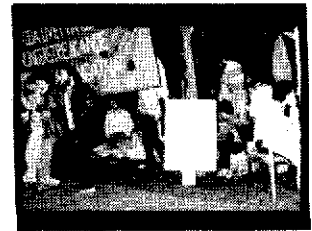
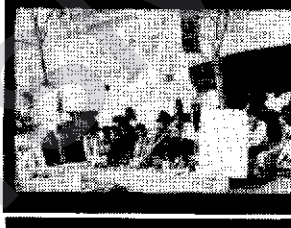
1- Divê hukumeta Swêd, derheq greva ku niha lî girtigeha leşkerî ya Diyarbekrê tê t ajotin, beyanekî vekirî û resmî bixwaze.

2- Divê Xaçê Sor a Swêd inisiyativ bigre û bixebite da ku Xaçê Sor a Merkezi, delegasyonêkê bîşîne girtigeha leşkerî ya Diyarbekrê.

3- Divê Radyo û Televizyona Swêd, nûçeyê greva girtiyên Diyarbekrê bîweşînin û liberxwedana girtiyên taqîb bikin.

GREVA LI GÖTEBORGÊ

Heta ku ev her sê daxwazên me bî cih neyên em dê greva xwe bîdominî. Yani greva me bêsinore."

Jî rojên serî ve jî hemû partî, sendîka û rêxistinên din yê lî Swêd re name û telegraf hatin şandin. VPK (Partiya Komunist) jî Evren re nameyek şand û doza bîçhanîna daxwazên girtiyên Diyarbekrê kir. Û piştgiriya xwe ya jî greva Goteborgê re nivisand.

Serekê FP (Partiya Gel) - yê wê çaxê - Ola Olsten jî grevê re mesajekê şand û got "ez heta da-wiyê piştgiriya daxwazên we dikim û hûn dîkarî rojnamevanan jî mun re bîşînin". Gelek rêxistin û partiyên din ên Swêdî, Tirk, Kurd û hwd. mesajên alîkarî û piştgiriye şandin.

Bî hezaran nav û imze hatin civandin û jî sefaretê Tirkîye re hatin şandin. Pîraniya rojname-n Swêdê lî ser grevê bî ferehî nivisandin.

Radyoya Swêd, 3 roj dî dû grevê re muxabîrê xwe şand Diyarbekrê. Nûçeyên wî muxabîrî, direk jî Tirkîye, 5-6 caran dî radyoya merkezi de hat weşandin.

Radyoya lokal, her roj nûçeyên grevê bî hin reportaja û malûmatan ve belav kir. →

ÇEND GOTIN LI SER BINGEH Û DÎROKA SENET

Firat Cewerî

Di vê nivîsara xwe de min xwest, ku ez bi kurtebirî çend gotinan li ser bingeh û dîroka senet binivîsim. Di be ku di rewşa îro de, nivîsên zanistî, dîrokî û siyasî ji zimanê kurdî re giran bîn. Lê mana xwe ne ew e, ku emê destên xwe girê bidin û li bendî dewletek kurdî bisekinin. Mirov di pêşdexistina tiştan de roleke mezin dilîze. Hin kesên tûj wisa dibêjin: "Yaho ma em ê bi helbest û çirokan xelas bibin, û bi kurdî... Ma kî ji me ji kurdî fêhm dike, ku we zor daye nivîsandina kurdî?" Gelo mirov çî bersivê bide van mirovan? Ez ji wan mirovan dipirsim: "Gelo hun ji gelekî bê ziman re çî dibêjin? Gelekî ku zimanê wî tune be, senet û kultura wî tune be, hun ji wî geli re çî dibêjin? Gelekî ku ziman, senet û kultura wî tune be, ma gelo ew gel e? An wek dîrokzan û civatzanan rohnî kirine, hoyên (şertên) netewetiyê çine? Ma yek jê ne ziman e? Gelo mirov kane ji civatek bê ziman re, bê kultur û senet re bêje netewe?"

Rast e, dibe ku tiştên îro bi kurdî tînan nivîsandin ne wek ên welatên xwedî dewlet bi pêş de be. Lê mana xwe ne ew e, ku ew xerab e û em dev ji nivîsandina kurdî berdin. Her çiqas ne di dereca wan de be, dîsan ji alîkî ne kêmi wan e. Gava ku em hoyên xwe û hoyên wan bidin ber çav, em kanin bîjin, ku weke ên wan û ji ên wan bi pêş de tir e.

Mayakovski wisa dibêje: "Gava ku helbestkarekî Alaska û helbestkarekî Yalta du helbestên weke hev binivîsin

û herdu helbest weke hev bin û di dercakê de bin, ez ê helbesta yê ku Alaskayê nivîsandiyê ji helbesta yê Yaltayê baştir bibînim. Ji ber, gava ku yê Yaltayê di hoyên baş de û di doreke xweş de helbestê dinivîsîne, yê Alaska yî ji serma diqefile û ji serman tiliyên wî pênûsê (qelem) nagire". (1)

Gelo ev çend peyvên Mayakovskî ji bo me kurdan jî derbas nabin? Niha ku em kurdan û tirkên, an kurdan, ereb û farisan bidin ber hev, ma rewşa ne wisa ye? An bi gelemperî, em kurdan û welatên serbixwe û xwedî dewlet bidin ber hev...

Gelo ku ew helbest, çîrok, roman, dîrok û hwd. dinivîsin, ma di bin çîşaw û tirsê de ne? Gelo ma ew afirandinên xwe di bin saw û tirsê de dinivîsin? Na, mirov tam kane berevajîya wê bêje. Ew bi alîkariya dewletê, bi alîkariya ekonomî û moral dinivîsin.

Lê em kurd? .. Li welêt ne nivîsandina pirtûkan, ma gelo gengazên (imkan) me û nivîsandina nameke kurdî heye? Ew kesên wisa çaretî û ziman-dirêjtiyê dikin, gelo bi dijiwariya nivîsandina kurdî zanin?

Ji ber vê yekê, ji bo ku hin heval rola senet û edebiyatê bê qîmet nebînin û bi çavekî nizim li zimanê xwe neniherin, min hewcedariya nivîsandina çend gotinan dît.

Bi gorî nêrînên civatzan û dîrokzanan, senet hebûnek ku bi dîroka mirovantiyê re hatiye meydanê. Senet çawa

ku bi dîroka mirovantiyê re hatiye meydanê, wisa jî bi mirovan ve girêdayî ye. Pêşketina mirovan û xebata wan ya kolektîv reng û rewşeke nu da senet. Senet bi pêşketin û guhertina civatan re tê guhertin û di her civateke rolekê dileyize. Senet neynika (eynik, mirek) jînê ye. (2)

Ji bo ku em rola senet ya di civatên cihê cihê de binin ziman, divê ku em bi kurtebirî rewşa civatan jî binin ziman.

CIVATA KEVNAR (KOMUNİZMA KEVNAR)

Weke ku tê zanîn, di civata kevnar de çek û alet zêde pêş neketibûn. Mirov ji bo ku xwe li hember dehbeyên (heywan) weşî biparasta, diva bu ku bi hev re kar bikirana. Gava ku hinekan bixwestina, ku bi serê xwe kar bikin û bi serê xwe jiyana xwe bidomînin, nedibû, tu caran ji wan re li hev nedihat. Ew hertim hewcedarî endamên civatê yê din dibûn. Bi vî awayî mirov mecbur diman, ber bi hev dikişyan û bi hev re kar û xebat dikirin. Di hundirê xebata wan ya kolektîv de, senetekî kolektîv jî dest pêkir.

Derketin û pêşketina senet bi tiştên ku mirov pê jiyana xwe bidomîne ve giredayî bû. Wan ji bo ku bi hêsani dehbe bigirtana, wêneyên wan li şikeftan û li ser tehtan çêdikirin. (3)

Çawa ku di civata kevnar de her tişt malê herkesê bû û tiştêkî kesan yê taybetî tune bû, wisa senet jî malê her ke-

sî bû û di xizmeta civatê de bû. Bi wê neçkirin û hêkel çêkirinê senet pêş ket. Naveroka wêne û hêkelen wan hemû li ser rewş û jiyana wan bû. Sedema ku wan bêtir wêne û hêkel çê dikirin, an bêtir çîmet didan wêne û hêkelan ew bû, ku jîna wêne û hêkelan ji ya helbest, çîrok û hwd. dirêjtir bûn. Wan wêneyên xwe li ser gome û zinarên mezin dixeritandin. Bi vî awayî jîna wêne û hêkelan dirêj bûn. Ku lehî û şetên avan ew li ber xwe bibirana jî, dîsan winda nedibûn, tenê cih diguherin. Ji nîfşê wêbê re mîras diman. An em kanin bêjin, ku senetê wan ji zarokên wan re mîras dima. Ji ber ku nivîsîn tune bu û helbest, stiran, çîrok û hwd. (her wekî din) nedihatine nivîsandin, ew carna jê zû winda dibûn. Ku sedsalek an dusedsalek di navê de diçû, li her cihekî bi awakî dihatin gotin û carna jê jî bi bin de winda dibûn.

Piştî demeke alet hêdî hêdî pêş ketin. Ji dar û keviran aletên nû hatine avakirin. Weke mircefê, tîrtevan û bîvir... Gava ku aletên wisa hatine afirandin, jîn jî hêsantir bû. Êdî hewcedariya mirovan zêde bi hên neman. Karên ku berê bîst - sî kesan dikirin, êdî bi hêsantî du - sê kesan kanibûn bikirana. Piştî ku zêde hewcedariya mirovan bi hev neman, êdî çavnebarî û xweparastinî jî derkete meydanê. Kesên ku alet xistin destên xwe, dest bi çavnebariyê, stemkarî û zilmê jî kirin. Ji aliyê din, yên ku ji aletan bêpar, ketin bin zilm û zorê.

CIVATA KOLEDARIYÊ

Weke me li jor jî qal kiriye, senet bi guhertina civatan re tê guhertin û di her civateke de rolekê dilîze. Gava ku di civata kevnar de senet malê hemû civatê bû, di civata koledariyê de jî bin de hat guhertin. Yên ku aletên kar xistin destên xwe, çek û senet jî xistin destên xwe. Weke tê zanîn, dewlet jî wê çaxê ava dibe. Bi alîkariya dewletê, koledar dîn, senet û felsefe jî ji bo dirêjkirina emrê xwe bi kar tînin. Ji xwe, ji bo dirêjkirina emrê koledaran ya herî girîn dîn û dewlet bû. Serhildan û li berxwedanên kolan bi zor û stema dîn û dewletê dihatin vemirandin û şikesandin.

Bi cih guhertinê û derketina bazirganiyê re nivîsê jî dest pê kir. Pirtûk û tiştên ku di wê demê de dihatine nivîsandin, tenê di xizmeta koledaran de bûn. Naveroka pirtûk û nivîsên wan, dîsa tiştên ku jîna wan bêtir bidoman-

da û pergala wan li ser lingan bihişt cih digirt. Weke tiştên wisa: "Divê ku mirov li hember peyayên mezin, mîran û berpirsyarên dîn ranebe. Ku mirov li hember van kesan rabe, mana xwe ew e, ku mirov li hember Xweda radibe". Ji ber ku nivîs tenê di destên koledaran de bû, tenê koledaran jî nivîsê fêde diditin. Çîrok, helbest, stran, tiyatro û hwd. jî dîsa tenê ji bo kêf û jiyana koledaran bû. Yewnan û Roma kevin yek ji van mînan e. Bi wî awayî, koledaran bêtir kole bi destên xwe dixistin û bi kêf û şayî jîna xwe didomandin.

Gelo ma di civata koledariyê de tu tiştêkî kolan jî tune bû? Senet, kultur û edebiyatek wan jî tunebû? Belê, çawa ku kultur, senet û edebiyata koledaran hebû, wisa jî kultur, senet û edebiyata kolan jî hebû. Ew jî xwedî sene-tekî taybetî bûn. Lê senet, kultur û edebiyata kolan ji ya koledaran cihe û xwedî naverokek taybetî bû. Her çiqas gengaziyên kolan û çapkirina afirandinên wan tune bû jî, dîsan ji devan diçû devan û ji guhan diçû guhan. Bi wî awayî stran, çîrok û serpêhatiyê wan winda nedibûn û her di nav gel de belav dibûn. Em kanin bêjin, ku pir stran çîrok, helbest û serpêhatiyên me kurdan jî xwedî dîrokek wisa kevin e. Her çiqas gengaziyên me û çapkirina afirandinên me çênebû be jî, dîsan winda nebûne û hatine heta bi îro. Lê weke ku me qal kir, li her cihekî bi awakî tê gotin.

FEODALİZM

Gava ku mirov civata Feodaliyê û civata koledariyê dide ber hev, civata feodaliyê ji civata koledariyê baştir û bi pêşdetir e. Gava ku di civata koledariyê de mafê koledaran û kuştina kolan hebû, ev di civata feodaliyê de ji orte rabû. Dîsa, gava ku di civata koledariyê de kole weke dehban dihatin kirin û firotin, di civata feodaliyê de ev bi awakî ji ortê rabû. Lê îcar bi awakî din stemkariyê dom kir. Di feodalizmê de gundî tenê bi erdê ve giredayî bûn. Li welatên ku hîn dema feodalizm di- jûn ev wisa ye. Ji axê pê de tu hatinên gundiyan tune. Ew tenê bi axê ve giredayî ne. Ew bi axê re tînin û firotin. Lê gava ku mirov dide ber civata koledariyê, hindik be jî dîsa jê baştir û peşketitir xuya dike. Êdî gundî ji kuştinê û ji kirin û firotina bi berçav azad dibin. Lê zilm û stemkarî her dom dike. Pergal dîsa di destên stemkaran de dimine. Yanî guhertinên ku

çêbûn, ne ku zilm û stêm ji ortê rakir û hemû endamên civatê kirin wek hev û azad kirin. Zilm, stem û xwinmijiyê her dom kir.

Bi wî awayî berberiya di nav senet û edebiyata gundî û feodalan jî dom kir. Tiştên ku hatine belavkirin û çapkirin dîsa hemû an piraniya wan li ser dirêjkirina emrê tebaqa serdest bûn. Nivîskar, helbestkar, dengbêj (stranbêj) û hwd. her tim li ser dirêjkirina emrê tebaqa serdest digotin û dinivîsandin. Wan di helbest û nivîsên xwe de nespêhîbûn, nepaqîjbûn û kotîbûna gundiyan gîranî ziman. Nemaze li Fransayê, di dema feodalizmê de "Chanson de geste" yan di çîroken xwe de wisa digotin:

*Gundî bê biçim û ji hev de ketî ne
Kesehî wek wan ne xweşik û
nespehî nîne*

Qama wan zirav e, weke sirixan.

Ruyên wan reş e, weke komire

Li paş û pêş qomilkên wan hene

Kesehî wek wan nespehî nîne. (5)

Lê gava tebaqa serdest ev gotinên han, yên nespehî ji tebaqa bindest re dikirin, tebaqa bindest ne razayî bû. Wan jî li gor hêza xwe li hember wan têkoşin didan û bersiva wan bi vî awayî didan:

Em jî weke wan mirov in.

Em jî zanin jan çî ye weke wan. (6)

Di vir de mirov dibîne, ku gundiyan tu caran li hember axa û began serî netewandine. Wan jî bi gorî gengazên xwe li hember wan têkoşin dane û didin. Ji xwe senet û edebiyat ne ji derveyî politîkayê ye. (7) Gava ku mirov çînan û berberiya di nava çînan de bîne ziman, divê ku mirov rola senet û edebiyatê ji bîr neke. Şerên ku di nava çînan de bû ye û dibe, ne bi tenê bi çek û kuştinê ye. Her wisa bi senet û edebiyatê ye jî. Rola senet û edebiyatê girîng e. Ji ber vê yekê tebaqên serdest pêşî êrişî senet û edebiyata tebaqên bindest dikin û senet û folklorê wan ji wan didizin û talan dikin. Gava ku senet û edebiyata gelekî winda bibe, hingî kultura wî gelî jî winda dibe. Ku kultura gelekî winda bibe, mirovanti jî winda dibe û ji ortê radibe. Hingî armancên tebaqên serdest bi cih tên.

Em di vir de çend mînan (examp- le) ji helbestkarên kurd, yên ku di dema Feodalizmê de jiyan e bidin. Ji ber ku problema me kurdan ne çîni bû, naveroka helbestên me jî ne çîni, bêtir li ser problemê me yên netewetiyê ye. Naveroka helbestên me li ser dijarîya me û belengazî û pêrişaniya me ya di bin destên împaratorên tirk û eceman e. Yek ji helbestkarên me, yê mezin,

Ehmedê Xanî li ser vegirkerên ecem û tirkên wisa dibêje:

*Aya ji ezel Xwedê wisa kir
Ev Rom û Ecem li ser me rakir.*

*Tebiyetê wan eger ji ar e
Ew ar e li xelkê namidar e...*

*Namûs e li hakim û emîran
Tavan çi ye şair û feqîran? (8)*

Du re helbestkare me, ye mezin, ji bo yekîtî u hevkarîya kurdan bang dike. Ji aliye din pesne kurdan vedide u wan hers dike:

*Ev pulzewî, Rom u Behrî Tacîk
Hîndî ku bikin xuruc u tahrîk*

*Kurmanc dibin xwîn mulleteh
Wan jek vedikin misale berzeh.*

Melayê Cizîrî berî Ehmedê Xanî ye, lê navê Ehmedê Xanî ji yê Melayê Cizîrî, Elî Herîrî, Feqîyê Teyran û hwd. bêtir tê nas kirin. Navê wî ji yê wan bêtir di nav gelê Kurdistanê de belav bû ye. Sedema ku ew wisa di nav gel de hatiye naskirin û navê wî belav bû ye ew e, ku wî bêtir li ser vegirkeran nivîsandîye. Lê, mana xwe ne ew e, ku Melayê Cizîrî, Feqîyê Teyran an Elî Herîrî di nav gel de nehatine naskirin û tiştên wan nivîsandine bê qîmet in. Melayê Cizîrî di helbestek xwe de wisa dibêje:

*dil geh can diben terke te ten,
Nîkarin yexma û talanên xelet,
Meşrebê tirkên furat û nîle kir,
Teşne leb çû terefê Osmanî xelet.*

*Rom û Ecem ji her teref,
Ceng û siwase wan bi xef
Hîndî û zengî sef bi sef,
Hatne ber liwayê zulf.*

*Lazim e li sultan û mîran
Pirskîn li halê eştiran. (9)*

Bi a min ev herdu helbestên van mamostan ji bo mînakê têr dikin. Lê ji aliye din min dixwest, ku ez ji helbestkarên tebaqa serdest hin mînanan bidim. Lê min tu helbestên kurdan, yê tebaqa serdest, ku gundiyan nebaş û nespehî nîşan didin bi destên xwe nexist. Weke me li jor ji çal kiriye, tiştên ku me kurdan ji gelên din diqetîne, mersela netewetiyê ye. Em kanin bêjin, ku helbestkarên me, yê kurdan, yê ku di sedsaliya nêvî de jiya ne, pirên wan, ji tebaqa serdest tîn. Lê her çiqas ew ji tebaqa serdest bû ne jî, dîsa ew bi xwedî ûcdan derketine û ji bo welatê xwe û azadiyê nivîsandine û şer kirine.

KAPITALİZM

Di kapitalîzmê de du heb çînen nîken - nû derdikevîn meydanê. Burjuwazî û proleterya. Ev ji civata koledariyê de dest pê dike, ta bi civata kapitalîzmê. Piştî komunîzma kevnar, guhertinên ku di civatan de çê dibin, ne ji bo azadî û serbixwebûna mirovan e. Di civata koledariyê de koledar (xwedî kole) û kole. Di civata feodalîzmê de feodal (axa, beg) û gundî. Di civata kapitalîzmê de ji burjuwazî û proleterya hene. Yanî her tim du heb çînen ji hev cihe û li hember hev hene. Lê her civatek ji ya din baştir û bi pêş de tir e. Gava ku di civata koledariyê de kole weke dehan dihatin kuştin, kirîn û firotin, ev dicivata feodalîzmê de ji ortê rabû. Gava ku di civata feodalîzmê de gundî tenê bi erdê ve giredayî bûn û tu azadiya wan tune bû, ev di civata kapitalîzmê de ji ortê rabû. Di civata kapitalîzmê de, piştî berberiya sermaye, êdî bi awakî azadiya karkeran çê bû. An em kanin bêjin, ku demokrasiya burjuwazî ava bû.

Karker û proleterya hindik be jî, dîsa ji vî demokrasiya burjuwazî karekê dikin. Nivîskarên çîna karker kanin ji xwe re komele û sendîqan ava bikin. Ew kanin di hundir van komele û sendîqan de bi azadî bixebitin, binivîsin û têkoşinê bidin. Lê, mixabin, ev azadî pir dom nake. Gava ku burjuwazî çav li xebata wan, ya ji bo mirovantiyê û civatek bê çîni dikeve, dest dide ser xebata wan û azadiya wan ji destên wan digire. Ji alîkî gava ku helbestkar û nivîskarên xwe xelat dikin, ji aliye din helbestkar û nivîskarên çîna karker digirin û afirandinên wan qedexe dikin. Mînakên wisa li hawîrdora me, li cihanê tijene. Lê, ya herî nêzik em kanin ji Tirkî mînanan bidin. Di sala 1975' an de hin pirtûkên van nivîskarên hate qedexe kirin. Di vir de ne hewce ye, ku em navên pirtûkên ku hatine qedexe kirin binivîsin. Lê nivîskarên ku pirtûkên wan hatine qedexe kirin ev in: Çetin Altan, Refik Erduran, Fakir Baykurt, Orhan Kemal, Rifat Ilgaz, Oktay Akbal, Müzaffer İzgü, Bekir Yıldız, Yaşar Kemal, Afet Mühterem-oğlu, Halil Beyhangil, Cevat Fehmi Başkut, Mahmut Makal, Eflatun Cem Güney, Muharrem Zeki Korgunal, Sabahattin Ali, Kemal Tahir, Tarık Dursun, Aziz Nesin, İsa Ayhan, Kemal Bilbaşar. (10)

Hin pirtûkên ku ji zimanên biyanî jî hatibûne wergerandin hingî hatine qedexe kirin. Ew nivîskar ev in: Jean Paul

Sartre Cengiz Aytmatov, Gogol, Maclean, Dostoyevski, Charles Dickens, Vickie Collins û Albert Camus.

Gava ku mirov baş bala xwe bide, mirov de bibîne ku tîrsa burjuwazî ya herî mezin rojname, kovar û pirtûkên pêşverû ne. Ji ber ku ji wan ditirsin, wan digirin, dişewitînin û qedexe dikin. Lê ew her çiqas pirtûk rojname û kovarên me qedexe bikin û bişewitînin jî, em tu caran serê xwe li ber wan natewînin, destên xwe girêdin û dev ji têkoşin û nivîsandinê bernadin. Em di vir de çend mînanan ji helbestkar û nivîskarên dema me bidin. Em pêşî mînanekê ji Cegerxwîn bidin. Cegerxwîn di vî helbesta xwe de wisa dibêje:

*Ey heval Robson!
Karker û rênber cotkar şiyar bûn
Reben, perîşan bi hev re rabûn
Bi tanq û bi top diçin şer û ceng
Li her der qîrîn, li her der hewar
Li hawîr bû deng
Dixwazin azadî, serbestî, wekhevî. (11)*

Gava ku mirov bala xwe bide vî malika jorîn, mirov dê xweş înternasyonalîzmê jî tê de bibîne. Ahmet Arif jî di vî helbesta xwe, ya bi navê "Li hundur" wisa bang dike:

*Haya te jê heye diwarê kevir?
Deriyê hesin, paca kor,
Behîfa min, ranza min, zincîra min,
Ya ku ez xwe di ber de didim kuştin,
Wena min ya stûxwar û veşirtî,
Haya te jê heye?
Seredanê min pîvazên şîn şandiye,
Bêhna qeranfilê ji cigara min tî
Bihar hatiye çiyayên welatê min.. (12)*

Lê gava ku mirov înternasyonalîst be, mana xwe ne ew e, ku mirov dê dev ji netewa xwe ber de. Ancax bi rîya netewetiyê mirov kane bibe înternasyonalîst. Gava ku Osman Sebrî vî malika jêr dibêje, mana xwe ne ew e, ku ew li hember azadiya gelên din e, an li hember xebata karker û gundiyan tirkên e

*Dê tenê bêjim kurt û serpilki
Ku çawan tirkên xwûna me vexwar
Ji tirkên sê kes xudan guneh bûn
Kemal Atatürk, İsmet û Bayar
Min divê her tu bilind bî
Ala rengîn kesû zer. (13)*

SOSYALİZM

Piştî ku diktatoriya proleterya ava dibe, bihiştta burjuwazî ji destan tê stendin, her tişt dikeve destê çîna karker, hingî rola senet jî tê guhertin. Senet û edebiyat dibe malê hemû kesan.

Dûmahik li rûpelê 22. an e

Serbûriyek Ji Şerê Bêrûdê

S e l a h

Evarek ji rojên Temûzê yê dirêj 1982 an de ez bi hevalên xwe re di Tabiyê de bûm. Li himber qiraxa derya Berûda Rojava çekên me bi dest bûn. Ew cihê em lê bûn nêzîkî (2 km) serkomê hêzên hevreyên tevgera Niştîmanî Lubnanî - Fîlesînî - li gor biryar parastibûn hêzê me. Li himber êrîşa Îsraîl her wekî eniya leşkerî hemî -7- parçe bû li ser çend hêzan hatibû belavkirin.

Şev û roj em şiyar bûn, destên me li ser quntaxê bûn û dijmin bi hemî çekên - esman, erd, av - li me dida. Me gemiyên dijmin ên leşkerî di avê de her dem didîtin. Agirê çekên me nedigaştin dijmin. Lê agirê wî bi hêsanî digeşt me, ji ber tazetirên çekên impiryalistên emrîkî di dest da bû.

Di wê êvarê de çend bombên fosforî li ser me barîn, ew bomb; Koma Miletan bi biryar qedexekiriye lê Îsraîl wek rijêmek faşîst di şerê Berûdê de hemî çekên qe-

dexe bi kar anî, wek fosforî, Napalm, inşîtarî- irticacî, Gazî, Mikrobî.

Çendhevalên me birîndar bûn û şewitîn. Em bi lez li birîndaran geriyar wan, civand bo bibin nexweşxanê, dema ku bombe û rakêt li cîkî dibarîn xelk dicivîn bo afîkarî bidin, bê ku bizanin birîndar kî ne; ji ber hevkarî bi xurtî hebû di nav gelê Berûdê de. Min xwe di piştî lez û bez û çavên tirsê di gel 3 hevalên birîndar di cîbek leşkerî de di rex min de leşkerek tevî şifêr û li paş me hevalên birîndar. Berê cîbê li nexweşxanê ye, di rê de berê min li hevalan e, li ser jiyana wan bi tirsim û dizanim birînen wan kûrin, dilên wan xurttir dikim, nav di wan didim, di wî katî de leşkerê rex min berê xwe da min û pirsî:

– Hûn kî ne ?

Min got:

– Em ji Hêzên hevreyên me ji tevgera Niştîmanî Lubnanî ne.

Pirsî û got:

– Dizanim hûn ji hêzê hevreyên,

lê ji kîjan partiyê ne ?

Min got:

– Em ji (...) ne.

- yanî hûn Kurd in...

- Belê em Kurd in.

Min di ruwê wî de derxist ku bersiva min pê seyr bû û gelek ecêb bû. Ew bê deng bû, wek yekî li himber pîrsek bê bersiv raweste, yan jî şev lê bigere û xwe winda bike.

Di wî katî de em gihan nexweşxanê, me birîndarên xwe derbas kirin û bi şer û qir wan bi cî kirin. Ji ber cîyên vale nemabûn, birîndar gelek bûn, derman kêmbûn û Doktor pîr kêmbûn; birîndarên ku ne li ber mirinê bûn bi cî nedikirin. Lê ji ber heval birîndarên fosforî bûn, ji şensê wanî baş hatin bicîkirin. Tevî mesela cî hin êşên din hebûn; wek birîna elektîk û xwarin û karkerên nexweşxanê.

Piştî bicîkirina hevalan derketim. Li ber dergê xwarê min ew leşker li himber xwe dît, pîrsa rewşa hevalan kir, min xwest si-

pasî wî bikim û xatir jê bixwazim, lê ji min pirsî:

- Bi ku ve ?

Min got:

- Diçim ba hevalan, ser çiraxê behrê.

Got:

- Fermo bi cîbê te bighnim.

Siwarî cîbê bûm, min zanî ew leşker dixwaze dan û sitandina me a kevin tamam bike û dest pê kir û got:

- Wek diyar e ji zaravê te, tu xelkê Sûrî ye.

- Belê ez Sûrî me û min eskerî ji mêj de kiriye.

- Tu li vir çi dîke ?

- Berî êrîşa Îsraîlê min li karxanekî kar dikir. Ji destpêka şer ve kar nema û pir karkerên Libnanî û Sûrî çûn malên xwe. Piştî min hin dostên xwe dîn ji Partiya (...), min zanî ku ew Partiya kurd biryar biriye ku li himber Îsraîlê şer bike, li gel tevgera niştimanî û şoreşa Filestînî û leşkerî Sûrî. Min jî biryar da ku bi wan hevalên Kurd re şer bikim û bi wan re bimnim. Û wacib e xwe ê niştimanî pêk bînim, her wekî min got ez dizanim çek bi kar bînim ji ber li eskeriyê fêr bûme.

Cîb nêzikî cihê hevalan bû, ew leşker berê xwe da min û got:

- Fermo ez te dawa dikim cihê xwe, bo bi hev re çayê vexwin.

Di pêşde min nedixwest pê re herim, lê çûm. Piştî gihan mekteba wî, ji beqçî û leşkeran min zanî ku ew efser e (zabit) û berpirsiyar e. Piştî bixêrhatinê bi germî efser dest pê kir û got:

- Piştî me hev nasî û bûn dost, ez kêfxweş im, nemaze em hemî îro li himber yek dijimî radiwestin, û em zarwên yek welatî ne, dixwazim bi rûnî û serahet bêjim hin tiştên te gotin di serê min de cî negirtin û min nikarîbû tê bigihê. Dixwazim bi zanim; çima hûn şerê Îsraîlê dikin? Tu Kurd ê Sûrî ye, hevalên te Kurdên Libnan in û Kurdên Turkiyê ne û belkî Kurdên Îran û Iraq jî di nav

we de hebin, çi têkiliya we bi Ereben Filestîn re heye? Yan jî Ereben Libnanê? Bibûre û me xeyde ku bêjim tiştê ez zanim û ji min re hatiye gotin: "Kurd parçebûnxwaz in û dijê Ereban e û naxwazin yekîtiya Ereban pêk bê, ji ber wisa ez mame şaş di navbera baweriyê min î kevn li ser Kurdan û tiştên ku tu ji min re dibêje û bi çavan dibînim. Hêvîdar im ji, minre diyar bikî bi rengekî firehtir.

Tevî ez di hudirê xwe de hêrs bûm lê eşkerebûna (serahet) vî efserî hişt ez bêjim:

- Ez eşkerebûna te sipas dikim û dizanim tu ji dilek pak û bawerî pirsên xwe dibêje û dizanim jî ku tu li baweriyên kevin bi şek ketiye, dixwazim bêjim ku koledar û împeryalizm ji mêj ve hewl didim ku dilmaniyên navbera Kurd û Ereb gur bikin û li ser wan bikin, bo hemiyar çels bikin û tu zanî ku rijê mên borciwazî kevneperest di destpêka azadbûna Sûrî ye de, di vî warî de pir gav avêtin. Yek ji wan gavan weşandina mafên danîşgehî ji Kurdan, û kembera Erebî (min bi dirêjayî jê re got) ew jî rijê mên kevneperest cidabûnperist pê rabû û baweriyên çewt û derew li ser Kurdan belav kirin. Heya gotin Kurd Îsraîlê dudi yan e. Heya îro jî mixabin hin xêzik û girup û kes li welatê me hene di wê baweriyayê genî de ne. Ew jî kevneperest û şovenîst in, dixwazin biratiya Kurd û Ereb hilweşînin her wek em dizanin dijminên her dû gelan yek e û jiyana wan yek e, bi wan nêrînen şovînî û nîjadperistî dijî Kurd dixwazin biratiyê û hevkarîyê rakin. Gelo çima karker û cotkar û belengazên kurd ji hemî mafên siyasî, civakî, kulturî, demukratî û çînî bêpar in?

Kurd li Libnan û li her cih û war dostên Ereb in û bi mafên gelê Filistînî re ne. Hêzên Kurdên niştimanî û pêşverû dostên tevgera azadîxwazî Ereb in, li vir

partiya (...) endamê di tevgera niştimanî Libnanî de ye, bi şoreşa Filistînî re peywendiyên wê ên têkoşînî hene, ev partî xebat dîke û xwîna xwe dirêje bo yekîtiyê û demokrasiya Libnan û ev welat bimîne welatek Erebî. Li vê derparçekî Kurdistanê nîne, xebata Kurd li vêder xebateke mîlî nîne. Lê ji ber xebata vêder li hember împeryalizmê, sehyonizmê û kevneperestiyê ye.

Kurd tê de ne. Bizane ku xebata me parçeke ji xebata pêşverûyên Ereb e. Ew efser gotina min birî û pirs kir:

- Hun Kurd bi Yekîtiya Ereban re ne?

- Belê em bi Yekîtiya Ereban re ne, bi serekîtiya hêzên pêşverû û demokrat, ji ber yekîtiyê wisa hêz e û afîkar e bo tevgera şoreşgêr li Rojhilata Navîn, em ne li gel Ereben Emerîka ne, ez dixwazim ji te bipirsim:

- Tu li gel îrûbeta Fehid û Mubarek û Qabûs û Sedam î?

Yekser wî got.

- Na evana ne Ereb in, noker in, dost û nokerên Îsraîlê û Emerîka ye ne, evana dijî şoreşa Filestînî ne.

Dîsa min got.

- Li aliyê me jî kevneperest û kompirator û dûvik hene û em dijt wan in, piştî min bo te hin tişt diyar kirin, divê bi hev re xebat mafên me pêkbînin û biratiya xwe te kûz bikin. Welatê xwe biparêzin di rîya demokrasî de, hîn gotina min negîhabû dawî dengê çend bomban ji nêzik derket cihê em lê bûn hejiya xatir ji efser xwest. Piştî wê me çend car hev dît û piştî baweriyên me nêzikî hev bûn, bûn dost.

Berî em hemî ji Berûde bikişin, me dîsa hev dît, dostê min got:

- Ez bi gelê we re me, ezê xebat bikim bo pêkanîna mafên we. Me xatir ji hev xwest û soz da hev ku li welat hev bibînin.

KURTESERGUZEŞTEY

JIYANI

GORAN

Soruşgêr Eskeri

Goran, nawi Abdula Beg, Kuri Silêman Beg, kuri Abdula Beg e. Le Şari Helebce - ser be Parêzgayi Slêmani - le sali 1904 ya 1905 hatote dinyawe. Goran nek her xoy behrey edebi hebuwe, belku bawkişîw bapirişî behrey edebiyani hebuwe w be zîmani kurdi w farsi nusiwyane w wituyane. Be taybeti Bapiri, ke (Goran) i be nawewe nawnirawe, le zîman û edebi farsi da destêki balay hebuwe, we her boyeşe be (Nuseri Fars) le qelem dîrawe.

Le binemaleyeki Mirani Beg (Begzade) buwe, le nawçey Meriwan. Bapire Gewrey Goran ke nawi "Eynayetulla Beg kuri Emanuwêlla Beg" buwe. Be xoy û xêzanekeyewe hatote nawçey Silêmani w le Qerax maweyek niştêcê ebin. Zori pênaçê koçidwayiy eka. Ebdulla Begi kuri (Bapiri Goran) be

xawxêzanewe, ke pêkhatîbû le birayeki biçuki, dayki, jinekey û mînalekani, ruwekene Helebce. Çunke xoyan be "Caf" zaniwe, her lew sefere da dayki w birakey be nexoşi (sêbero) emîrîn. Ewani fîr le Helebce niştêcê ebin. Ebdulla Beg xoy û mînalekani ke emane bûn: Mîstefa Beg, Nûri Beg, Nefê Xan, Silêman Beg, Hebibe Xan. Le mane Nefê Xan şuweka be Mecid Begi Ussman Paşa. Hebibe Xan şuweka be yekê le Şêxani Xaneqay lay Pawe. Mîstefa Beg û Nûri Beg kesyan le duwa be çênamênê. Belam Silêman Beg em mînalaney ebê: Eli, Şemse, Muhemed, Ebdulla, Eli w Şemse be lawi mirdûn. Bawki le sali 1919 da emîrê w Muhemedîş ke be nawbang buwe be "Heme Bege Rûşe". Le sali 1921 Ekujrê. Bem çeşne lem binemaleyê her Ebdulla Gorani herdem zindû emênê-tewe.

ZINDANÎ EJDEHAK

(bo bitekani faşizm)

Ejdehak ! Zindanî qela qela ye;
Diwari konkrêt, dergay pola ye.
Ejdehak ! Kun bire, sexte zindanî,
Naruşê be birbend bendi Giranî !
Hêzi leş mirêne kot û zincirî;
Kariye le demar napaki birit.
Dil reqît her tawe çeşne sizaye
Bo bendi xawen hoş exate kaye.
Hend çeşin serbir û zindanewanî,
Serxoş in be xuwêni gîşt bendiyekanî !
Ejdehatk ! Ey dêwi le (bir) zirawçû,

Ey naştay maranî be mêşîk kirdû !
Ew mêşîk tazaney zincirî kirdûn,
Le lêwi pêçali marga ratyirtûn,
Çawerêyi fermanî berêyi hehata
Bibrêne ber tenaf le norew kata,
Mêşkiyan, amancîyan, hiwa w taseyan
Le peta bitasê wek henaseyan !
Emane gîşt eron, eyanrewênê,
Hiç nebê le benda eyanrîzênê...
Belam to, Ejdehak, le helpey xorak
Natiwani bikewi bo mari napak,
Her eguri, ekuji, edey le gerdin,

Mêşîk derxward edey be mari newsîn...
Ta roje ew xuweney be naheq rîştîr,
Eew birey wat zani egari kuştîr,
Taw eden tenuri demari Kawe,
Ew çekuş weşênê role kujrawe
Exroşê w ecoşê w Komel yek exa,
Her helsay ebini zindanî ruxa !
Eew hele her lawê le zindan ta mird
Eebête amyey bex bo netewi Kurd;
Le binkey peykiya enusê nawi
Le gel gîşt Kirdewey pesend kirawi !..

Goran lay bawki quran û seretay xuwêndini xuwênduwe, le "Mizgewti Paşa" y Helebce buwe be feqê w tenanet maweyekiş be "Feqê Ebdulla" nasrawe. Le serdemi Turîk da ke yekem xuwêndinga le Helebce kirawetewe le poli yekem wergirawe. Her weha le serdemi dagirkerani Engliz da, poli Çuwaremi le Helebce tewaw kirduwe. Dewami le xwêndingayi Resmîş da piçır piçır buwe. Muhemed Begi bîray pêş kujrani, Goran le gel xalozayeki da enêrê bo xuwêndingay Zanistiy Kerkuk. Belam paş kujrani bîrakey derameti guzeraniy xuwêndini xoy û jiyani dayki nabê. Le ber ewe dest le xuwêndin helegirê. Le salani 1922 ta 1925 jiyane ki bê deretan eçêjê t.

Goran bo yekem car le sali 1925 da be mamostayi le xuwêndingakani Helebce damezrawe w ta sali 1937 le xuwêndingakani ew nawçeye da mawetewe. Paşan guwêzrawetewe bo Eşxal - Beşi karûbari Rêgawban. Mawey çend salêk le gel çen Roşnîbirêki tiri Kurd da çawe bo YAFA, le Ezgey Raduwêy "ROJHELATÎ NIZÎK", beşi Kurdistan ekenewe, be mebestî beşdari xebat le diji faşizm, her le Eşxal da emênê tewe.

Le Tıştini duhemi sali 1952 ebê be berpirsari rojnamey JIN. Ta eyluli 1954 le ser em kare emênê tewe. Le mangi 9 -1956 eçê te Bexda, çen rojêk lewê le yekê le piroje dewletiyekani xanûbereda ebê be lêpirsrawi kirêkaran. Le paşan mangi 8 -1958 le gel Nuwênerani Niştîmani da ser le Yekêtiy Sovyet û Çini Milli w Koryay Dimokrati eda.

Le seretay 1959 da serperîştî govare "Şefeq" i girtote dest û be nawi "Beyan" deri kirduwe w le iskani Sîlêmanîş da emezrê ta nawerasti 1960 kariya kirduwe. Enca be bîyanuy ewey ke giwaye bê pîrs kari becê hêştîwe le ser kar la ebîrê "Kar becê hêştînekey bo çûn biwe bo Şeqlawe, bo beşdar bûn le Kongrey duwemi Mamostayani Kurd). Le nawerasti sali 1960 da dête Bexda w ebê be mamosta. Le beşi Kuri Kolêci Adabi Zankoy Bexda w eşbê be endami destey nûserani rojnamey AZADÎ.

Le seretay sali 1962 da janesîk zori bo ehênê, Paşan derekewê ke Gedey tûşî nexoşî (şêrpence) buwe. Emeliyatêki le Bexa bo ekrê. Paşan le Nisan da eçê bo Mosko, sê mang le nexoşxaney (Kremlin) û Senetoriy (Bervêxe) besereba w egerê tewe bo Eraq. Paş geranewe be maweyeki kem nexoşîyekey heledatewe, tengi pêheleçînê. Le ber ewe egerê tewe bo Sîlêmani w le wê lenaw cêda ekewê, le katjimêr 9,30 serlebeyani 18.11.1962 da çawi be yekcari enê tewe w koçi duwayi eka.

Goran sê car le jiyani da girawe. Bo yekem car, le sali 1951 ta tıştini duhemi 1952, bend ekîrê. Le 17.10. 1954 bo duhem car egîrê, le gel komele le aştixwazani Sîlêmani, sîzay salê zindan w salê xîstine jêrçawdêri polisi be sera edîrê, mawey zindaniyekey, le bendixanekani Sîlêmani, Kerkuk, Kût, Baqube w Nugreselman û mawey jêrçawdêriyekeşi le Bedre, besereba. Bo cari Sêhemîş, le hêrişkekey Miri da, boser niştîmanperweran, be boney destdrêjiye sêqoliyekey ser Mısır ewe egîrê tewe le 17.11.1956 da, dadigay urfî le Kerkuk, sîzay sê sal bendi yan be barimte danani hezar Dinar û ta sê sal wirtay way le dem neyate der û kirdey way lênewêşê tewe, ke miri pêy dilgran be.. Goran ne hezar Dinarekey ebê w ne eşyewê gifti wa be miri bîda, le ber eme exîrê te bendixanewe ta 10.18.1958 mawey em sîzadaneşi le zindanekani Kerkuk û Baqûbe be ser bîrduwe.

Berhema Honraweyiyekani Goran, ke takû êsta kewtunete pêş çawi xelki w bîlawkirabinew, be têkrai le Diwanêka be anwi (Diwani Goran) sercemi berhemi Goran da ko kirawnetewe w bîlaw kirawnetewe tenha çuwar parçe honirawe nebê. Ke têkrai Diwanekeş le (13) Komele pêkhatuwe ke emaney xwarewen.

1- Beheşt û Yadigar, seretay em Komeleye Mamosta Goran xoy nûsiwyeti - 25.6.1950 - Hewlêr. Le seretay em Komeleye da Goran çend şêki besudi ron kirdotewe - Le seretay helbestini honirawekani da, be wezni Erûz şan be şani wezni Pence (Hica) Desti pê kirduwe. Belam le kotayi da wazi le wezni Erûz hênawe w her be wezni Pence helibestun. Çunke be ray mamosta Goran wezni pence le gel darîştini zîmanekeman ziyatir rêk ekewe w wezni taybeti neteweyi ma ne, ta wezni Erûz.

2- Firmêsk û Huner le gel Du Hawine Geşt.

3- Sîruşt û Derûn.

4- Lawîk û Peyam.

5- Le Kori Xebata.

6- Operê t.

7- Piyês le yek perdey Korta.

8- Şîri Gep.

9- Sîrûd.

10 - Şîir Bo Mînalana.

11- Wergêrîraw.

12- Bo Zaxawî Mêşk.

13- Hemecore.

LE BENDIXANE DA

Axirin mali jyanım kuci bendixane ye,
Em kelepçe merhemi zani dili dêwane ye.
Zor demêk e çawerwani zîrzîrey zîncir ekem,
Sevri em zîncîreken, wek zêweri şahane ve.
Bûki azadim ewê, xwênim xenes bo dest û pey,
Helqe helqey pêwenim, bo pîlpîle w lerzane ye.
Gerçi dujmın wa ezanê mın be dili lal ebım
Baş bızanê kuci zindanim qutabixane ye.
Biri azadim le zindana firawantr ebê,
Qurr be ser ew dujmıne, hiway be bendixane ye.
Girtım û lêdan û kuştım'amli azadi ye,
Top û şestir û kelepçe, lam wekû efsane ye.
Çawerwani şorışek im'alemê rızgar bıka,
Milletım bo ew mebeste kirdewey şêrane ye.
Çeki şorışgêri mın, nûsin û bir û bawerê e,
Raperin e, helmet e, pır n'ereyey Kurdane ye.
Ger be azadi nejim, mirdın xelat e bo leşım,
Nokeri w serdanewandın kari namerdane ye.
Qan'ı im emro le zindana, be azadi ejim,
Sed hezar lehnet lewey wa nokeri bêgane ye.

Qan'ı

SINÛR

Ey ew kesey detperestım û lêm wını
To xuda niy, to xoşewisti mını.

Le asman niy ta wêtranega destım,
Le qaf niy kaley asıt bo helbestım.

Toy le mın wın kird û mını le to dūr,
Ew bistokey dujmın nawi na sınır.

Hêmin

EWPERI TINWÊTI

Maçit dekem
Ey gyani xom maçit dekem.
Qorti çenaget maç dekem.
Nermani gwêt,
Goy memkekanıt maç dekem.

Zor tinûtım
Le gel ewey, çak dezanım,
Memkekanıt wek tope xwê,
Ta maçıyan kem,
Nemami zerdi tinwêti
Le eskim da pıtr derwe!

Ey gyani xom:
Le yekem korsi ewin da
Memkekanıt fêryan kirdım,
Rêzi befri çiyakan bıgrım.
Çawekanıt fêryan kirdım,
Rêzi kaniy bıari şaxekan bıgrım.

Demewe bıgerêmewe
Bo ser textey qutabxane:
Çawerêt kem,
Le duwem korsi ewin da,
Fêrım bıkey memkekanıt bıparêzım,
Fêrım bıkey çawekanıt bıparêzım.
A. Pêşew

BESTEY DILDAR

Le jêr asmani şına,
Le pal lûtkey befrına,
Kurdistan geram,
Dolaw dol pêwam,
Ne le şar û ne le dê,
Nemdi kes
Wek to cıwan bê
Toyt û bes.
Kıçe kurdêk dıl pêy şad bê,
Wek fırişte w perizad bê.

Ne bariki, ne goştin
Ne kıçoley, ne şajın,
Ne zor çaw reşi,
Ne ecgar geşi,
Belam be nigay şirin,
Nemdi kes
Wek to be tin,
Toyt u bes.
Lêt bê bızey mange şewi,
Bejni rêk û rewte kewi.
Qıbley ayin û bawerım,
Xway beheşti dili terım.

Wek sereroy şwên amanc,
Ne Zaza ma ne Kırmanc
Geram Kurdistan,
Germyan û kwêstan;
Ne le şar û ne le dê,
Nemdi kes,
Wek to cıwan bê,
Toyt û bes.
Kıçe kurdêk wek gul wa bê,
Kurdistanî pê awa bê.

Goran

DİMILKÎ DÎ DAÇEK

Daçek (preposition, herf-i izafe, edat, bernav): Dımilki (Zazaki) dı tay kelimey estê kî xoser ma-na yini çına labrê naman reydi şuxulê ne û kerdiş yan zi biyayişê naman nawnenê, tıra daçek (preposition) vajiyê no.

Daçeki dı grûb ê

A - Daçekê kî naman ra ver yan zi naman ra pey yenê. Niy daçekan ra tay yew kelima ra viraşte yê, tay zi dı keliman ra viraşte yê. Cê ra ma niy daçeki û mana yiniya Kurmanci (Kirdasi) nuştâ û ma her-yew daçeki cumla miyan dı nawita.

- 1) bê-: Kurmanci dı: bê- / Bê keye mend.
- 2) -bê: bî / Keyneki fekbê xo vato.
- 3) bêxeyja (bê xeyra): ji xeyni (ji xênc), ji...pê ve, ji bîl... / Bêxeyja dı tîfingân çiydê ma çinê bî.
- 4) bî- (be-): bî- / Bî peranê xo erinawo.
- 5) bîna (bîn ra): bîn, jî bîn, (jî bîni), dı bîn... re / Vaştîri vaşi bîn ra kerdî.
- 6) bîn dı: lî bîn, dı bîn / Darî bîn dı mendo.
- 7) cêra (cêr ra): jî jêr, lî jêr / Cêra, va ameyni.
- 8) coka. jî ber... (jî ber ku), jîbo, jîbona / Lajê yay ame, coka keyf kerd.
- 9) cora (cuwera): jî ber... (jî ber ku), jîbo, jîbona / Nêweş o, cuwera rakewto.
- 10) cora (cor ra). jî jor, jor de / Dı xortî cora yenê.
- 11) cor dı: jî jor / Dı xortî cor dı yenê.
- 12) -de (-dı): lî, dı...de / Deşti de vaş yeno.
- 13) demew (demewo kî): dı dema, dema ku / Demewo kî Herbê Şêx Seidi bî, Eskerê Tırkan dewa ma veşnay.
- 14) -dê: jî, jî...re / Keydê xo ra nêvejiya.
- 15) -dı (-de): lî, dı...de / Dewî dı mend.

16) dım, dıma: dū, pey, paş, paşi, pişt, pişti, dı paş, (dı pê), lî paş, lî dū, jî dū / Lajeki dıma keyneki amey. Lajekan, keynekan dıma kay kerd.

17) -dır (-der): lî, dı...de / Dewî dır estora ma bî.

18) ebi (eve, bî): bî- / Ebi des peyan rayir kewt.

19) gama (goma kî): gava / Gama kî cendirmey amey, gedey tersay.

20) herrında (herunda): lî cihê..., dı cihê, lî şûna / Herrında mı dı tî bîbiynî tî ka sekerî ?

21) heta, hetana, hetani: ta, heta / Hetani şan waneno.

22) het, hetî (het dı): ba, bal, cem, rex, nîk, lî ba, lî cem, lî nîk, lî rex, lî tenişta... / Mî nêweşi hetî pawit.

23) het ra: jî cem, jî rex / Kekoy het ra yeno.

24) heya, heyana, heyani: ta, heta, heya, heyani / Ez heyani Siweregî şona.

25) kişti (kiştî), kiştî dı: lî cem, lî rex, dı tenişta... de, lî tenişta... / Kiştî dı weno, orte dı rokuweno.

26) kiştî ra: jî cem, jî rex / Kiştî ra girewt, berd.

27) lewey (ley): ba, cem, rex, nîk / Şî lewey xalê xo

28) miyan, miyanê (miyandê): nav, dı nav, dı nav... de / Miyanê dewijan dı mend.

29) miyan ra (miyana): jî nav, dı nav re / Miyan ra şî.

30) miyan dı: dı nav...de / Birayan xo miyan dı barî kerd.

31) -na: jî...ve, jî...vir de (jî...de) / Rewna varan nêvarawo.

32) -na (-an ra): jî, jî...ra (jî...-an re) / Ceniya na (Ceniyan ra) persa.

33) ne tê da: ne tê de, jî xeyni..., jî... pê ve (jê pê-

- ve) / Ti ne tē da, ez ay binan nē şmasneno.
- 34) nızdı (nuzdı): dı nēzi...de, dı nēziki...de, lı nēzi (lı nēziki) / Nuzdı e dewı dı Roy Deşta Hajiyan esto.
- 35) pa: tevi, bı...ve, bı...re / Ey to zi pa, pencês teney medê.
- 36) pa bı: tevi, bı...ve, bı...re / Pa bı gay to ra, çerher gay weyca dı biy.
- 37) pey: paş, pışt, pıştı, paşi / Pey banê ma dı yew tuyeri bi.
- 38) pey pey bı: bı, bı...ve / Pey bı peran gurey xo vıraşt.
- 39) pey dı (pey de): lı paş, lı pey, pey, dı paş...de / Pey dı mendo.
- 40) peyni, peyni dı (peyni de). lı paş, lı pey, dı paş...de / Berano wırdêk peyni dı şono.
- 41) pey ra: jı pey, dı pa re / Pey ra kaş kerd.
- 42) qandê (qandı): bo, bona, jıbona, jı ber... / Ez qandê to vana.
- 43) qay (qaydê): bona, jıbona, jıbo / Qaydê mı ri raşt vaje.
- 44) -ra: jı- / Kam keye ra ame ?
- 45) -ra cêr: jı jêr / Ko ra cêr deşta duzi bi.
- 46) -ra cor. lı jor, dı jorê...de / Kergı aw wena, xo ra cêr hewnêna.
- 47) -ra pey: pey...re, dı pê...re, pey / To ra pey kam yeno ?
- 48) -ra ver. lı ber, beri, jı beri, lı pêş / Bawo, dayi ra ver şı.
- 49) reydi: bı, bı...re (pê re), dıgel, tevi / Kergı ha liçikan reydi qut wena.
- 50) reyra: dı gel, lı gel, tevi / Wa to reyra bêro.
- 51) -rê (ri): jı...re / Ma rê vano. Ma ri ardo.
- 52) -ro: bı...de / Bıradê mı ro birra.
- 53) seba: seba, bo, bona / Seba çiy nêrot ?
- 54) semedê: seba, bo, bona, jıbona, semed / Semedê weletê xo dekewt hefs.
- 55) semedo kı: jıbona ku, semedê ku / Semedo kı feqır bı, nêşına şêro mekteb.
- 56) semed ra, jıbona, jıbo, semedê / Çı semed ra vınderto ?
- 57) ser, sere: ser / Ez veciyaya bani ser.
- 58) sera (ser ra). lı ser, dı ser...re, bı ser...de / Ser dı paçê xo leqna.
- 59) sere dı, dema, dı...demê, dema...de / Hemini ay sere dı wendini.
- 60) serew (serew kı, serewo kı): dema..., dı dema... / Serewo kı cenıyan kay kerdnê, yê luli cenayni.
- 61) sero. ser, lı ser / Bani sero romışto.
- 62) ser ra (sera): lı ser, dı ser...re / Awkı ser ra vındert.
- 63) seveta (seweta): bo, bona, jıbona, seba, semedê / Seveta ma ra nêwazeno.

- 64) tede: tē de, dı...de, bı...re (pê re) / Yew kerdıya çerkezı tede bi.
- 65) tedır (tede): tē de, dı...de, bı...re (pê re) / To tedır qalı kerdo ?
- 66) tey, teyi, tē: dı gel, dı...de, pê re / Tı zi tey şoni ?
- 67) tıra (cıra): jı...ve, tē re / Derzını tıra şıya.
- 68) tiro: dı...re, tē re, tē, pê / Destê xo tiro kerd.
- 69) ver: ber, lı ber, beri, lı pêşi / Ma ra ver damu esta.
- 70) vera (ver ra): jı ber, dı ber...re / Ver ra viyart.
- 71) ver bı: ber bı, ber bı...ve / Ver bı hêgay raymend.
- 72) ver dı (ver de): ba, cem, lı ber, lı rex, lı ba, lı cem, lı nık. dı tenışta...de /
- 73) verni, verni dı (verni de): lı ber, lı pêş, dı pêşi / Verni dı kam vınderte bı ?
- 74) verni ra: jı berê de, jı berê ve, jı seri / Verni ra heyani peyni cıdı kerdı.
- 75) vero (ver ro). bı...re, lı kêleka / Vero şı kı qalı bıkeru.
- 76) zere, zerre, zerrey...: hundır, dı hundırê / Ramıt zerrey keyi. Zerrey keyi veng kerd.
- 77) zerre dı: dı hundırê...de, dı...de / Zerre dı mendo.
- 78) zerre ra: jı nav, jı hundırê... / Zerre ra vejıya.
- B - DAÇEKÊ kı dı parçan ra vıraşte yê. Niy daçekan dı, parçew yew nami ra ver (preposition), parçew bin zi nami ra pey (postposition) yeno.
- 1) beynatey... dı: dı navbera..., nava... / Beynatey min û to dı çıesto ?
- 2) beyntarê (beyntardê)...dı: dı navbera, dı navbeyna / Beyntarê deşt û koy dı gomey mawo rijna-ye bı.
- 3) bı...bê: bı / Keynekı bı fekbê xo vato.
- 4) bı... dımı: lı pey, lı dû / Bı golıkan dımı şı.
- 5) bındê... dı: dı bı...de / Bındê to dı doşek esto?
- 6) bınê... dı (bınê...de): dı bı...de / Bınê kerran dı mendo.
- 7) bınê...ra (bındê...ra): jı bı / Bınê vaşi ra vet.
- 8) bı...ya (be...ya), bı...ra: bı...ve, pê ve, bı...re / Mêrdek bı yew cenıya amewo.
- 9) cadê... dı: dı cihê...de, lı cihê, lı şûna / Cadê şıma dı yewerna bıbiyni bermayni.
- 10) cawo...dı: lı cihê (lı ciyê) / Cawo berz dı vındert.
- 11) cay...dı: lı cihê..., dı cihê...de / Cay ma dı vınderto
- 12) dı... dı: dı...de, lı / Dı vernıya to dı ame.
- 13) Heta...ra: ber bı... / Heta embazan ra şo.
- 14) hetê...ra (heti...ra): ber bı... / Hetê mı ra mey?
- 15) heto...ra: jı aliyê...ve, lı aliyê..., jı aliyê..., jı hê-

la / Heto yew ra qali keno, heto bin ra şono.

16) kişta... dı (kiştay... dı): dı tenişta...de, lı tenişta, lı rex / Kişta banê şima dı yew tuyeri bi.

17) miyandê... dı (miyondê... dı): lı nav / Miyandê hê gay dı rona.

19) miyanê... dı (miyonê... dı): nav, lı nav, dı nav... de. nav...de / Miyanê bızan dı kel nê mend.

20) miyanê...ra: jı nav, nav, jı nava / Miyanê lajekan ra, dı lajeki werişti amey.

21) qandê...rê (ri): bona, jıbona, jıbo / Oandê to rê ame (Qandê to ame).

22) qay...ri (qaydê...ri): bona, jıbona / Qay şima ri (Qaydê şima ri).

23) pey...ra (pê...ra): dı pişt...re, dı paş...re, jı paş / Pey beri ra vejiya.

24) pey...ro: dı paş...re / Pey koy ro şı.

25) piya bı...ra, piya...ya : bı...ve / Piya bı keye w kulfeti ra wena şiy.

26) semedê...ra: bona, jıbona, jıbo, semedê... / Semedê şima ra nê grewt.

27) verê...dı, verê verdê...dı, verdê...dı: lı pêş... / Verê banê şima dı çı esto?

28) verniya...dı: lı ber, lı pêşiya..., dı pêşiyê... de / Verniya bızan dı şono.

29) zerrey...dı: lı nav, dı hundirê...de / Zerrey keyi dı rokerd.

30) zerrey...ra: jı nav, jı hundır / Zerrey dêsi ra veciya.

DIMILKI Û HEWRAMANI (GORANI DI ÇEND DAÇEK (PREPOSITION) I

Dımilki (Zazaki)

Hewrami (Gorani)

1) bê-	bê-
2) bêxeyra (bêxeyja)	xeyrû
3) bı (be), pey	bê, vê, we, pene, pey, pê
4) cêr (cir), cêro	çır, çir, çêrû, çêr
5) cêr dı	cêrû.na
6) cor.	çuar, çuor, açuar
7) dı (de), dır (der)	ce, le, cı
8) dıma	dıma, dımaw
9) ebi (bı, eve)	ebe we be, çeni
10) heta, hetana, hetani	ta ta ke
11) ley, lewey	la, lay laye
12) -na (-an ra), -ra	-na
13) nızdi, nuzdi	nızik, nızikû
14) -ra	cı-, cıh-, ce-
15) ser, sero	serû, ser, ve ser, aser, çuar, açuar
16) ver, vero, verê, verdê	ver, wer, wel, werû worû
17) ver bı	be, we, pey
18) verê, veri	werê, welê
19) zere, zerre, zerrey, zeredê, miyan, miyan dı	dılı dilê, deleû, adılı, deleû...na

ÇENTÊ

Jinek cıwan dı dadgehê de gıhyê miroveki dıke. Hakım jê dipirse:

- De ka bêje, gıhyê te çı ye? Jinik

- Hakım efendi ez vi merivi gılı dıkım. Lewra lı ber otobosê dest avê t jı qırıka mın de dıkıra ez bıfetısandama û bıkuştama.

Hakım vedigere ser mirovi û jê dipirse:

- Te çıma xwest ku ev jinika bıfetısanda û bıkuştı, haa, de ka bibeje sebebê wê çı bû?

Mêrik radıbe pê û dest pê dıke dibêje:

- Hakım efendi, weleh rast mın dıkıra ew bıfetısanda û bıkuştı, lê xelkê dora me ew jı destê mın xelas kır an na mınê ew bıkuştı.

Hakım şaş dıbe, metılma-yi dimine û disa dibêje:

- Ê de ka hela bibeje jıbo çı? Mêrik dest pê dıke:

- Hakım efendi, seet pêncê

êvarê bû, ez jı kar derketım, û seet dı pênc û nıvan de jı mewanên mın wê bıhatana malê, jı ber wê yekê dıvıya ku ez hıneki zûtur bıçyama malê. Û mın lez kır ez hatım ber sekinoka otobosan lı sekinokê em ketın rêza bilêt kirinê, wê gavê ev jinik jı lı pêşiya mın bû. Dor hat wê, çû ber gişê (cıyê bilêt fırotinê) ez jı lı dû wê me, lê ez geleki lez dıkım ku ez zû bilêtê bıkırim û bıgıhıjım malê, jı ber ku mewanên mın lı hêviya mın in.

Vê jinikê destê xwe avê t jı çentê xweyê mezinde, devê çentê mezın vekır, çenteki piçûk jê derxıst û devê çentê mezın girt, devê çentê piçûk vekır, jı çentê piçûk pere derxıst disa devê çentê piçûk girt û devê çentê mezın vekır, çentê piçûk xıst hundurê çentê mezın û devê çentê mezın girt û dı pê re pere da bilêt-

fıroş, bilêtfıroş bilê tek dayê. Vê jinikê disa dest pêkır, devê çentê mezın vekır çentê piçûk jê derxıst, û devê çentê mezın girt, devê çentê piçûk vekır, bilêtê xıst hundurê çentê piçûk û devê çentê piçûk girt, disa devê çentê mezın vekır, çentê piçûk xıst hundurê çentê mezın û devê çentê mezın jı girt. İcar bilêtfıroş perê mayi dayê, vê jinikê disa dest pêkır, devê çentê mezın vekır, çentê piçûk jı hundurê çentê mezın derxıst, devê çentê mezın girt, devê çentê piçûk vekır, perê jı ber mayi ku bilêtfıroş dabıyê xıst hundurê çentê piçûk û devê çentê piçûk girt û disa devê çentê mezın vekır çentê piçûk xıst hundurê çentê mezın û devê çentê mezın jı girt.

Hakım hema radıbe pê û dibêje:

- Te çıma nekuşt, te çıma nekuşt.....?

NAMÊN XWENDEVANAN

Ji Redaksiyona Berbangê re !

Hevalên Hêja û Delal,
Ez ji welatê Yekitiya Sovyetis-
tanê gelek silavên xweyi şoreşge-
ri li we dikim û ji xebata weyi şo
reşgerire pêşveçûn û serfiraziye
daxwaz dikim.

Hevalno, bi rasti derketina
Berbangê tîştê gelek xweş û
pêşveçûnek mezin e di xebata ge-
lê Kurdistanê de. Di bahweriya
min de pêvist e go her xorteki
Kurd, welatparêz, demokrat û şo-
reşger kovara Berbangê bixwine
û alikariyê di her hawayi de pêre
bike.

Hevalno, ez xorteki Kurd, we-
latparêz hazırım go bi her imka-
nên xwe alikariya we di vê xeba-
ta we de bikim. Min heta niha du
(2) hejmarên Berbangê xwendin
û ez gelek pê kêfxweş bûm go
kovareke wani (Berbang) bi zi-
manê kurdi tê nivisandin. Ev pêş-
veçûneke mezin e. Bê guman wê
kêmasi çêbabin û wê rexne (eleş-
tiri) lê bê kîrin.

Hevalno, ez disa dixwazim bi-
bêjim, gelek xortên Kurd li Yeki-
tiya Sovyet hene go dixwazin
Berbang bihêje destên wan û
bixwinin. Yek ji wan ji ez im. Ji
ber vê yekê ez hevidarim go hu-
nê hejmarê kovara Berbangê ji
min re bîşnin.

Di gel silavên şoreşgeri li we
dikim.

Biji Azadiya Kurdistan,
- Biji berxwedana pêşmerge-
yên Kahraman
- Bimre Emperyalizm, Kolon-
yalizm û Faşizm
- Bila hülweşe diwarê faşizmê !

Şoreş Fırat

Biranî hêja û şerwerîn Kovara
Kurdiye BERBANG,

Hevalên delal piştê gelek silavan.
Hejmarên 9,10 Berbang ji aliyê hevale-
kî kewte destê min. Ez bi xwendina
van hejmarên pir kefxweş û şa bûm.

Brayên delal, ez ji we dixwazim ku
ji hejmarê yek (1) heta heşt (8) ji bo
min bîşnin. Her wisa hejmarên piştî
deh (10) ji bo min her gavan bîşnin.

Eger nivîsîna min bi kurmançî û bi
pîten Latînfî pir baş niye jî, ji ber wê-
ye ku zaravayê min Soraniye û ez dix-
wazim ku zarava kurmançî û nivîsîna
Latînfî fêr bibim. Eger dikaribin pirtûk
û kovar û rojnameyê Latînfî - Kurdî ji
bo min bîşnin, şadî û serfiraziya we
armanca min e.

Her bîjn bo Kurd û Kurdistanê.

Ahmed Şerîfî

Hevala delal û nazik Berbang !

Birayê te Civanê Gulan dixwa-
ze ji tere vê helbestê diyarî bike
ji bo hatina sala te ya duyemîn, û
ji tere jîyaneke bê westandin hê-
vidare.

Ev helbest jî li ser birayê te
hatîye nivisandin û wîna lome
dike.

KEÇA MIN

Xorto... !

Keça min guleke sore...

Diyarî te dikim... ferno...

Bêhna wê çawa ye ...? bêje min xorto..!

Ez dizanîm... xwîn bêhna wê ye.. !

Keça xwe xweş nasdikim hevalo ..!

Min wê di nav stiriyan û bomban de

Xwedîkiriye...

Erê hevalo... delalo... ma gûnehê min çîye

Bav û kalê min wisa min hin kîrine...

Min hin kîrine bê pêlav birêkevîm...

Û ji bo wê ez fêri stiriya bû me...

Min hînkîrîne di zaroktiya xwe de

Hulgirtina tîfingê ...

Xorto. !

Tu hêviya çî ji min dikê ...?

Dayikek zarokan bêne ji bo bazdîn

Ji birûzkê çîle, yan ji bo bîharê ...

Ji Redaksiyona Kovara
Berbangê ra

Hevalno,

Bi silavên dîl û germî ji xebata
we ya hêja ra serkewtin dixwazin
û daxwaziya me her pêşta çûyîna
têkoşîna gelê Kurd di hemû warê
de gavên girîng avêtin e.

Ez nivîsa han ku Komela me ji
we ra bi rê kiriye, mîna ku jê jî
tê zanîn li himber kirinên dewle-
ta koloniyalîst û nîjadperest ku
yek jî li vî welatê da pêk hat li
himber vîya jî li cem xebatên di-
nê na yek ji Komela me nivîsekî
jî vê şand. Ji hemû kovar û rojna-
man ra şandîye. Ku îmkanê di
Kovara BERBANG de jî hebî be
em gelek kêfxweş dibin.

Navnîşana binê nivîsê bi navê
"Afîkarê ALA RÎZGARÎ yê
AVÛSTÛRYE" ye. Ku bi vî navê
ku ne vê şandin anjî şertê vî tu-
nebe hûn dikarin bi navê "KO-
MELA ÇANDÎ KURDISTAN LÎ
WIEN" jî bavêşînin.

Bi hemû silavên hevaltî û pişt
girtibûniyê...

Civanê Gulan

XA ÇERÊZ

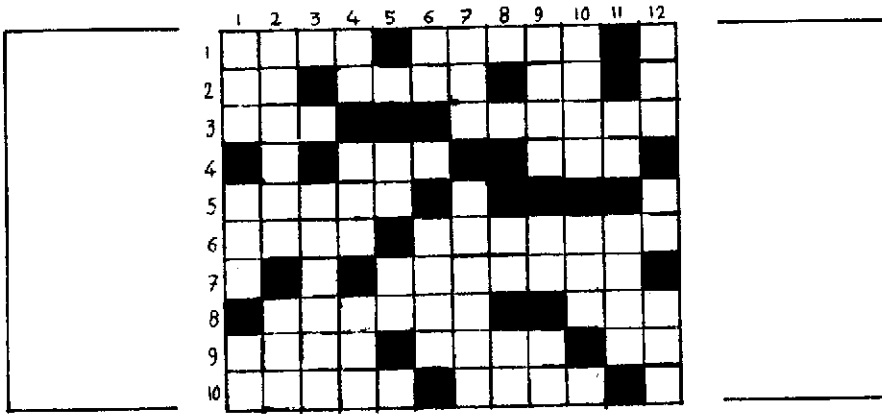
Dûmahika rûpela 9. an

An bi kurtebirî em kanin bêjin, ku senet û edebiyat dibe malê civatê. Em di vir de minakeke ji Mayakovski bidin.

Mayakovski tu caran berî şoreşê pesnê dewleta Ûris nedida. Wî her dem li hember dewletê û ji bo çîna karker û sosyalîzmê dinivîsand. Lê piştî şoreşê, Mayakovskî helbesteke bi navê "Paseporta Sovyet" dinivîsîne. Helbest li ser gerek wî, ya welatekî kapîtalîst e. Gava ku polisê wî welatê kapîtalîst çav li paseporta wî û das û çakûçê li ser paseportê dikeve, çavên wî beloq dibin û ecêbmayî dimine. Hemû rêwiyan din, yê eperîkî, îngilîzî, swêdî û hwd. berdide. Lê tenê Mayakovskî, ji bo ku ew ji welatekî sosyalîst e bernade. Dehpanzdeh caran pelên paseporta wî di ser hev re diqulipîna û baş lê dinihêre. Mayakovskî piştî wê gerê vê helbesta bi navê "Paseporta Sovyet" dinivîse. Çend xezikên dawî, yê helbestê wi-san e:

.....
Baş lê binihêrin
Û bixwînin
Erê
Hun ne şaş in
Ez welatîyê
Welatekî sosyalîst im. (14)

- 1- Mayakovski, şîir nasîl yazîlur (helbest çawa tê nivîsandin).
- 2- Plehanov, Sanat ve sosyalizm (Senet û sosyalizm).
- 3- Letters without address art and social life (nama bê adres, senet û jîna sosyal).
- 5- Plehanov, sosyalist gözle sanat ve toplum (bî çavên sosyalîzti senet û civat).
- 6- Plehanov, sosyalist gözle sanat ve toplum (bî çavên sosyalîstî senet û civat).
- 7- V.İ. Lenin, sanat ve edebiyat (senet û edebiyat).
- 8- Min ev helbesta Ehmedê Xanî ji pirtûka Dr. Şivan, ya bi navê "Kürt Millet Hareketleri ve Irak" ta Kürdistan İhtilali" girt. Wî bi xwe ji kovara Gulistan, hejmar sisê girtiye.
- 9- Qanate Kurdo, Tarîxa Edebiyata Kurdi
- 10- Türkiye Yazarlar Sendikası, Toplatılan Kitaplar (pirtûkên ku hatine hevdan).
- 11- Cegerxwîn, Sewra Azadî
- 12- Ahmet Arif, Hasretinden Prangalar eskittim (min ji hesreta te qeyd kevn kirin).
- 13- Osman Sebrî, Apo
- 14- Milliyet Yayınları, Ülke Ülke çağdaş dünya şîiri (ji welatan helbestên dinyayê ên modern).

ÇEPERAST

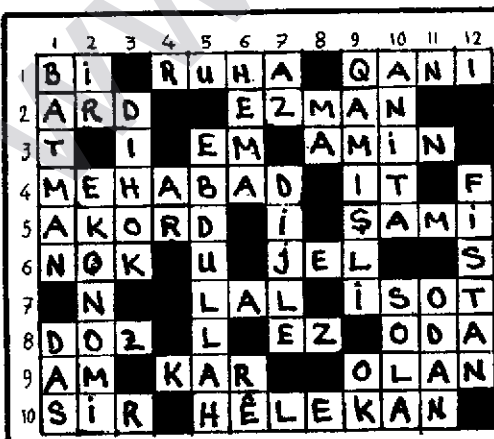
- 1- Beri, çol. - Vadi, nabêna du çiyar an ji çemê hişk.
- 2- Din, mezheb. - Biber. - Dî Elifbâ erebi de xwendina tipeki.
- 3- Jî bo hêlina kevroskan tê gotin. - Kulilkek.
- 4- Şûbe. - Ro, robar.
- 5- Awaz, gufte.
- 6- Tewîrek çûk, çivik (berepaş). - Eşîrek li heremê Cizîrê ne.
- 7- Xatîre, yadkirin.
- 8- Xwedan nenasi. - Şohret, nav û deng.
- 9- Dî çiroka Mem û Zîn de welatê Memo. - Ne ronî. - Cot, du heb
- 10- Xirabe, kavil. - Loqme.

SEREJÊR

- 1- Bî sorani vadi, newal. - Tepe, qotê çiyê, gaz. - Bê wê jîyan nabe.
- 2- Xuyayi, şop. - Bî sorani "dîbêje".

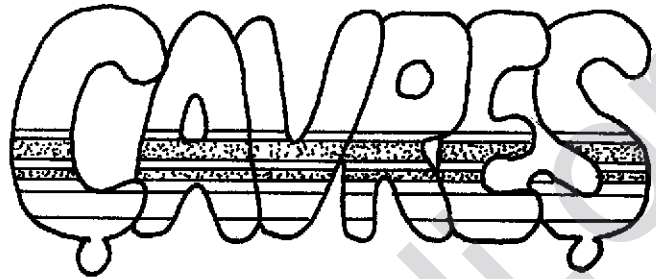
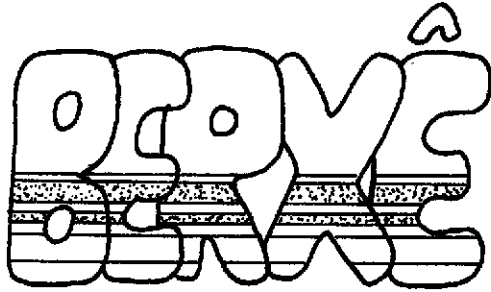
3- Bînê çiyê.

- 4 Kesê bê av mayî. - Kevîrên mezin, zînar. - Bî erebî'ez.
- 5- Noteyek (berepaş). - Kesê ku jin an mêrê wê miribe jêre tê gotin.
- 6- Tûj. har, jêhati, jir. - Hejmarek
- 7- Lî heremê Tirkîyê û Kurdistanê dewletek kevn. - Xwediyê kar an fabrikan (berepaş)
- 8- Dezi, ben. - Bî farisî rê.
- 9- Şax. koy, kwêstan (berepaş). - Dî heftê de rojekmûyê wec (berepaş).
- 10- Bî sorani "lî vir". - Bî dimilî "çû" (berepaş).
- 11- Dî kimyayê de kurte nivisa Manganêzê (berepaş). - Alim, ronakbir (berepaş).
- 12- Dini, mezhebi. - Dî kimyayê de kurtenivisa Nikelê (berepaş). - Wek, mîna, hînek ji bo rengpişê ango sîfatê ji bî kartînin.

BERSIVA HEJMARAN

BERPÊHATIYA

Zinarê Xamo

Reşo nixuryê diya xwe bû. Bêî wî çar bira û du jî xwehên wî hebûn. Du bira û xwehek wî jî miribûn. Mala wan li bajarekî Kurdistanê î biçûk bû. Erê bajar biçûk bû, lê gelek kevnare, şîrîn û hewqas jî xweşik bû. Xelkên navçê (qezê) hemûyan hevûdu nas dikirin û bi piranî jî merivên hev bûn. Zarotiya Reşo li vê navçeya biçûk û şîrîn derbas bû. Piraniya xelkên navçê û hemûyên cîranên wan wî nas dikir û wek zarokên xwe jî, jê hez dikirin. Ev yek, ji ber jîrî û amlkiriya wî dihat. Wî, di heftsaliya xwe de dest bi xebatê kiribû û ji dê û bavê xwe re dibû aîfkar. Mirov dikare bibêje, di van salên zarotiyê de dustana (debara) malê ketibû hustiyê wî. Ji ber ku bavê wî him feqîr û him jî bê sinet bû. Bêî vê yekê; li mal jî ne disekinî, pir bi çola ra digeriya, yan jî karê qaçaxê dikir. Ev kar jî, him bi talûke û him jî gelek dijwar bû. Yek caran dihat girtin (ya li ser xetê yan li bin xetê) û bi menav ve, bi salan ve di girtîgehê de dima. Lewra jî divê wan bi xwe kariba debara xwe bikra û devxwarî kesî ne buyana. Diya Reşo jinek pir bi qîret û jêhatî bû. Jibona xwedikirina zarokên xwe wê, wek mêran li ber halê xwe dida û ne dihîşt ku zarokên wê herin destên xwe li ber tu kesî vekin. Evê her sal buharan biçuya gund nava bavanên xwe. Li wir ji xwe re bizinên doşane danî û bi vî hawî, pê debara zarokên xwena dikir. Bi vî şiklî, penêrê salê, rûnê salê jî ji xwe re dida hev. Li gel van, arduyê salt jî li gund dida hev û bi xwe re danî bajêr. Piştî temam kirina van hewcedariyan, wê dawiya payizê vegeriya bajêr. Lêbelê li bajêr jî tu carî vala ne disekinî. Yan ji xelkêre yan jî, ji bo firotanê gore, qazax û tevn çê dikir.

Ew demên ku diya Reşo diçû gund, ew pêre ne diçû. Wî li bajêr kar dikir û temiyên diya xwe yek bi yek bi cî danî. Tu ji ta û derziyê bigre, hetanî xwê hemû hewcedariyên malî berî ku diya wî bê, wê bikiriya û li mal danya.

Ji ber vê xebatkariya Reşo, hemûyên cîranan û nasan bi serê wî sond dixwarin û ew bi tiliyan rê hev didan. Ew di nav heval û hogirên xwe de jî pir dihat hez kirin. Reşo, jiyanek wisa derbas kir, bû xort û diserde jî bûbû xwedî sinet. Lêbelê kulek, keserek di dilê wî de mabû ku, tu carî nikarîbû jibîr bikra û ji dilê xwe derxista. Ew jî ev bû ku, wî jî wek hevalên xwena ne xwendibû û rojên xwendevaniyê weke wan ne burandibû. Dema ku wî, zarokên bi berdilkên reş, bi hustuvanek (jaxên) sipî û bi çentên dibistanê didît, tavilê hîskimî dikşand û hêsir tije çavan dibû. Û di dîre jî ev pirsji xwe dikir: "Ma gelo çima ez jî weke wan ne bûm xwendevan û ne bûm xwediyê van tiştana?" Ev pirs her di serê wî de bû û tu carî jî nikarî bû ji bîr bikra. Bi vî hawî meh derbas bûn, sal derbas bûn, xweh û birayên wîna jî mezin bûn û gihîştin dema xwendinê. Lêbelê nêta bavê wan tunebû ku wan jî bide xwendin. Yekcarna ji Reşo re wisa digot: "Ma wê bixwînin ji min re bibin çî? Ya baştir ew e ku, ji xwe re sinetekî fêr bibin". Û wê dom bikra: "Sinet bazinê zêrîne, hertim di dest meriya de ye". Reşo li hember vê dîtina bavê xwe derdiket û digot: "Na, divê bixwînin û zana bibin. Zana bibin ku, karibin rojekê bi kêrî tişteki bîn". Wê demê bavê digot: "Wele ez nikarim kesî bidim xwendin. Ji ber ku di dest min

de tişt tuneeye. Hetanî ku li ba min hebe ez ê ji we re bînim, lê roja tunebû jî divê hûn karibin debara xwe bikin". Bi rastî jî bavê wan ne mirovekî çikos bû; heta tu bigre î comerd bû. Lê pir mixabin di dest de tişt tunebû û hewcedariya wî bixwe ji alikariya wan re hebû. Ev raberizandin - bira bixwînin yan jî nexwînin - her di nabêyna Reşo û bavê wî de dom dikir. Dawiya dawiyê, di rojê ku bavê wan ne li mal bû, Reşo, birayê xwe î Fexro qeydî dibistanê kir. Di pê re bavê wan jî, ji vê yekê re tişt ne got. Reşo, ji bo xwendina birayê xwe çî ji dest dehat, çet derax ne dikir. Fexro di dibistanê de xortekî jîr bû. Ew her çiqas di sinifa xwe de, ne di nav refên başan de bû jî, lê ne di nav refên xeraban de jî bû. Wî, her sal xwendina xwe bi başî diqedand û bi vî hawî ruyê dê û bavê xwe, bi taybetî jî ruyê birayê xwe î Reşo dikenand. Reşo bi vê serkevîna birayê xwe ve gelek kêfxweş dibû û bi vî hawî keserên dilê xwe direvand. Her çiqas yê dixwend û bê lukumandin bi ser diket Fexro bû jî, lê belê yê bi vê yekê difiriya û xwe wek xwendevanekî his dikir Reşo bû. Dema Reşo, birayê xwe bi berdilka reş, bi hustuvaneke sipî û bi çentê dibistanê didît, per tunebû ku pê bifire. Wexta pê nûs, pirtûk û defter ji Fexro re dikirî, wek ku ji xwe re bikire pê şa di bû. Xwendevaniya Fexro bi vî rengî dom kir, hetanî ku dibistana pênc salî qedand. Piştî vê dibistanê Fexro wê dest bi dibistana nabêynê (orta okul) bikra. Ev yek daxwaza Reşo ya ji dil bû. Ji ber ku wî dixwest ku birayê xwe di zanîngehê (universite) de bibîne. Bila ew jî weke hevalên xwena here bajarên mezin û li wir bixwîne. Bila bixwîne ku, karibe bibe kesekî zana û têgiştî. Ya din jî Reşo, wê bi saya vê yekê, jiyana xwendevaniyê karibe bi Fexro re bijî û pê kesera ji dilê xwe derxe. Lewra jî Reşo, ji dil û can dixwest ku birayê xwe bide xwendin. Jibona pêkanîna vê yekê jî Reşo, karîbû her tiştê xwe bida. Û ev daxwaza xwe bi hawakî eşkere, ji Fexro re jî digot. Piştî ku nê ta Reşo ev bû, ev dihat wê manê ku wê Fexro xwendina xwe bidomanda.

Dibistan li Kurdistana di bin îşgala Tirkîyê de, di meha Îlonê de vedibin. Ji ber vê yekê jî, ew kesên ku wê herin dibistanê berî wê bi çend meha dest bi haziriya xwe dikin, tiştên xwena dikirin. Divê Reşo jî wek hemû kesî tivdîrek ji xwe ra bigeranda û hewcedariyên birayê xwe berî ku dibistan veba, jê ra hazîr bikra. Bi rojan da berhev da serhev û dawiyê rabû ji buhar de berxek kirî. Bi kirîna berx, Reşo wisa difikirî. Wê hetanî meha Îlonê li mal xwedî bikin û di dû re jî wê bi perakî baş bifroşin. Bi vî hawî jî wê karibin kincên Fexro û pirtûkên Fexro bê teqîreq jê re bikirin. Lewra jî Reşo, ji alî peran de êdî bê qisawet bû. Ma ewê çima wisa ne fikirya gelo ?

Piştî ku bexê çavreş wek beranekî, di hewşê de

girêdayî û roj bi roj goşt digirt. Êdî wê şayişa wî ji çî heba ? Nuha vatiniya herî mezin ev bû ku, bexê çavreş baş xwedî bikin û lê miqate bin. Ev yek jî ne geşek pire mezin bû. Bi vî şiklî, jî alikî de Reşo, temî li hemû dikandarên heval û hogirên xwena kiribû, ku ji bexê çavreş re qalikê zebeşan û petêxan û hişnayên din bidin hev. Ji aliyê din de jî, hin Fexro û him jî xweh û birayên wî yên dina, her roj ew dibirin li nav bexçan diçêrandin. Êdî kêf kêfa bexê çavreş bû. Li ser mêzekirina bexê çavreş, tifaçek wisa di malê de hatibûn danîn ku, her kesî ji alî xwe de tiştêk ji çavreş re danîn û heta tu bigre jî lê miqate dibûn. Wî jî heqê vê mêzekirina dida û wek beranekî kel bi roja dihat. Erê hemûyê mal ji bexê çavreş hezdikirin û lê miqate bûn, lê belê tu kes ne wek Reşo bû. Ya wî êdî ne hezkirin bû, bi serde dînbûn bû. Te digot qey bexê çavreş jî, bi vê yekê dizanîbû û wî jî bi vî rengî ji Reşo hez dikir. Danê êvaran dema Reşo dihat mal, wê çavreş berda û hetanî ku her du ji hal de diketin, wê bi hev re bilîstana. Di dema vê listikê de çavreş, li dor Reşo dida çindika, ew bi seriya û Reşo jî bi her du destan wek du beranan dihatin hev. Êdî wer bûbû ku, dema çavê çavreş bi Reşo keta, wê tavilê xwe lê rakşanda û bi seriya buçuyayê. Van henekana dostaniya Reşo û bexê çavreş gelekî xurt kiribû. Her çiqas her duyan ji zimanê hevûdu fam ne dikirin jî, lê cardin karibûn bibin heval û bi hev ra wextê gelek xweş derbas bikin.

Rojên buharên bi vî hewî derbas bûn û meha Îlonê hat. Bi hatina meha Îlonê re xem û kederekê Reşo girt, ku bi şevan nikarîbû xew bikra. Ew kûr û hûr difikirî û ji xwe re mitale dikir, gelo wê çawa karibe bexê çavreş bifroşe. Lê belê tu rê jî, ji vê yekê re ne didît. Divê bexê çavreş bifrota û bi perên wî lêzimiye Fexro tekûz bikra. Ji alikî Reşo rojên xwe bi van mitalan derbas dikir û ji aliyê din de jî vebûna dibistana roj bi roj nêzîk dibû. Yan din jî, êdî Fexro jî dest pê kiribû di ber kekê xwe re davêt û digot: "Ma ka tuyê kinga çavreş bifroşe ? Divê êdî ez lêzimiye xwe na bistînim. Wane hevalên mina gişa tiştên xwe na kirîne". Reşo wê lê guhdarî bikra û bigota: "Metirse, hîn wext heye".

Şeva şemiyê cardin ev dahke hate danîn û hemûyên maliya li ser firotina bexê çavreş, bîr û baweriya xwe diyar kirin. Dawiya dawiyê li hev kirin ku, wê çavreş roja duşemiyê bibin mazatê (ciyê terş lê tê firotin) û bifroşin. Reşo sibê zû ji xew rabû, çû cem çavreş û bîstekê pê şa bû. Ev listika wan, ya dawiyê bû. Wan ê careke din nikarîbûya bi hev re bîstana û wek du berana bihatana hev. Ev yek ji alî Reşo ve baş dihat zanîn. Lê belê bexê çavreş ji hemû tiştî bê hay bû. Wî ji felekê bê hay, cardin weke hertim têr da çindika û bi seriya hate hevalê xwe. Reşo bîstekê fikirî û di dûre ban Fexro

û xweha xwe kir' "Ka werin, vî berxa bîstekê bibin nav bexça". Li ser vê gotina Reşo, her du zarokan benê çavreş destkêşî xwe kirin û ji cem Reşo dane rê'

Danê êvarê, her du zarok û çavreş, bi himê zek gîha û çiloyon daran ve vejeriyan malê. Bexê çavreş veke hertim bi nigê têxt ve girêdan û ew gîha û çiloyên anîbûn jî avêtin ber. Diya wan sifre raxistibû û şiv hazir bû. Giş bi hev re çûn li ser sifre rûniştin. Reşo diponijî û bê dilê xwe xwarin dixwar. Wê yekê bula diya wî kişand û jê pirsî: "Lawê min ma tu çima şiva xwe naxwî, û iwsa diponijî?" Reşo bi serê zimên: "Na tiştek tune. Jixwe ez têrim". Di piştî şivêre demakê ketin şêwra û di dû re jî her kes vekişiya ser ciyê (nivînê) xwe. Reşo, xew lêgeriya bû, fikir ne fikir nikarîbû raketa. Ew ji xwe re difikirî, gelo wê sibê bexê çavreş çawa bi destê xwe bibe bavêje bin kêrên qesaba. Ev pirs, weke kurmekî hetanî nivê şevê di serê wî de geriya û sekinî. Lê belê riyak din jî ne dît. Û divê wî bi destê xwe, bexê çavreş sibê bibra mazafî. Bi vê mitalê

di xew re çû.

Reşo, bi qîre qîra xweha xwe ya Zerûgê ve ji nav ciya hofî ser xwe bû û wek gulakê ji hundur pengizî. Zerûg li kêlek berata (laşê, termê) bexê çavreş sekinî bû, ji alîkî de hêsir (hêstir) wek tavê buharê dibarand û di bera jî difiband û digot: "Çavreş xwe bi dar de kiriye, çavreş xwe bi dar de kiriye..." Ruh ji Reşo kişiya bû, dinya wek firfirokek zarokan li dor doş dibû. Dewxa wî diçû, dilê wî li hev diket. Ji wî wetnê, erd dihejiya, hewş bûbû hêlekana û ew jî wek tifalekî (zarok) heft mehî tê de hêj dibû. Demekê wisa mit û mat, di ser çavreş re sekinî û li temaşe kir. Dû re bi destekî lerizokî, benê li nigê (lingê) text geriyayî verşand û çavreş, wek diya ku zaroka xwe ya di xew re çûyî têke derguşê, li erdê dirêj kir, Taqet tê nema bû ku li piya bisekin. Ya hêdika xwe bera erdê da û dengê gelen nîzm, weke ku ji binê zêrzemiyakê bê, ji bexê çavreş re got: "Evê te kir ne bext e! Ma Fexro wê çawa dest bi dibistanê bike?..."

ŞEVA REŞ

Hey şeva reş!

Şeva tarî,

Şeva kirê t!

Tifû, tifû

Li wê rûçikê te yê gemar û qirêj.

Te çawan em, xistin tarîfî,

Te sîsikên xwe berdan me,

Xwîna me mêtin hemî.

Ez nizanîm,

Nizanîm.....

Te çi ye, li me ev kîn û ev rik?

Ku te deşt û çiya û newalên me,

Bi reş degirtiye tev.

Te ci yû war,

Li me kiriye qêrbend û zindan.

Te gelê me xistiye

Korta xizanî, nezanî.

Te cila xwe ya reş

Avêtiye ser laş û çavên wan.

Te wan ji hev xistiye

Kiriye perçe, perçe.

Û wek kabûsekî gemar,

Tu dakefî ser sîngên wan.

Û tu dixwazî

Ku xwîna sor,

Biqerisîni di tehen wan.

Bi viya jî

Tu ranawestî,

Qîma xwe naynî.

Serda, bi dilbijokî

Tu dixwazî û dikî

Ku me di reşê xwe bipişêfî

Wek hemî goriyên xwe

Me jî wenda kî

Û ji navê rakî.

Tu xwe serkeftî û bextiyar dibînî

Kêf - xweş dibî,

Dil - şa dibê bi ev yek.

Ji te tirê,

Tu wê karibî;

Vê kira xwe wer bidomînî timî.

Û bi vê holê

Tu wê bibî serî

Wê rika xwe ya reş a bi tenî.

Lê tu ji bîr dikî;

Ku tu bê hîmî

Li ber tîsek ruhni

Tu wê bilerizî û bikevî

Ma tu nizanî?

Ku kin jîyan in şev

Nikarin bidomînî her û her.

Bi derketina spîdê

Ji navê radibin, dibin wen.

Û bi zan,

baş bizan!

Tu çiqas terî yû reş bî

Çenda tu wek

Dil û mêjiyê Evren bî.

Lê dîsa tu nikarî

Xwe rabigrî

Li ber tava zer

Tava bi tirêj

Ya li şaxên welatê min

Hil bibe û bibe geş.

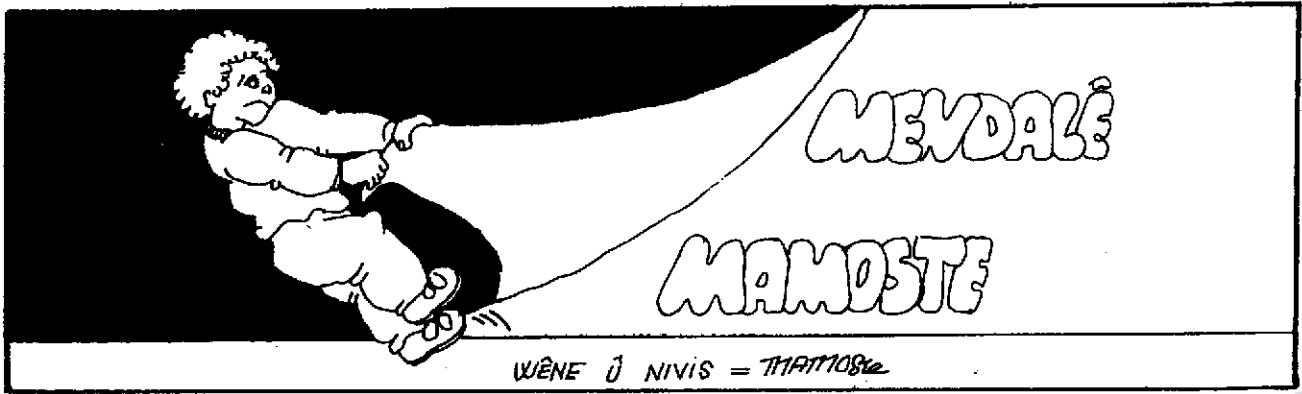
Tu wê bi hejî,

Ji hevkevî

Û bela - wela bibî

Wek mîja li ber ba,

Berfa li bin tavî.

BERBANG
TUNNELGATAN. 14, 3 tr.
111 37 STOCKHOLM

MASSKORSBAND

Ahmet Hamdi Sarac
Forvägen 35nb.
145 50 NORSBORG

...û greva göteborgê

